

ΤΟ ΒΗΜΑ

ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ
21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2021

της Καστοριάς

Έργο της εικαστικού
και εκπαιδευτικού
Κατερίνας Ξανθά
αποκλειστικά για
«Το Βήμα της Καστοριάς»

Συνέντευξη Δημήτρης Διαμαντίδης

«Είναι ευλογία να
κάνεις αυτό που
αγαπάς ως
επάγγελμα»

ΣΕΛΙΔΑ 14

Έρευνα

Οι απαντήσεις
των παιδιών
για τον τόπο μας
και το μέλλον

ΣΕΛΙΔΑ 3

Η πόλη

Το κάστρο,
οι ναοί και
το παρελθόν
της αρχόντισσας
του Βυζαντίου

ΣΕΛΙΔΕΣ 8-9

Η λίμνη

Οι διαφορετικές
όψεις
της Ορεστιάδας
με ιστορία 7.500
χρόνων!

ΣΕΛΙΔΕΣ 6-7

Αρχιτεκτονική

Τα αρχοντικά
μιας πόλης που
μοιάζει να βγήκε
από
τα παραμύθια

ΣΕΛΙΔΕΣ 10-11

Γουνοποιία

Το χθες και
το αύριο για
το παραδοσιακό
επάγγελμα
της Καστοριάς

ΣΕΛΙΔΑ 12

Δρώμενα

Το ελληνικό
Γούντοκ και
το... καρναβάλι
των Θεοφανίων

ΣΕΛΙΔΑ 15

Οι μαθητές γράφουν:
**Πώς θέλουμε
την Παιδεία και
την πόλη μας**

Άρθρο

ΤΗΣ ΓΛΥΚΕΡΙΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΕΝΑΝ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΚΟΣΜΟ

Το 1ο Γενικό Λύκειο Καστοριάς αποτελεί συνέχεια του Ιστορικού Γυμνασίου Καστοριάς που άρχισε να λειτουργεί σε πλήρη μορφή το 1917, όταν αναβαθμίστηκε από ημιγυμνάσιο (έτος ίδρυσης 1915) σε Γυμνάσιο και για δεκαετίες υπήρξε το μοναδικό σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της περιοχής. Υπηρετώ στο σχολείο αυτό από το 1991, όταν πρωτοδιορίστηκα ως καθηγήτρια φιλόλογος μαζί με αρκετούς συναδέλφους από το νυν εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου και από το 2017 είμαι η διευθύντρια του σχολείου. Από το σχολικό έτος 2021-22 το σχολείο λειτουργεί ως Πρότυπο με πρωτοβουλία του Συλλόγου Διδασκόντων. Η πρωτοβουλία αυτή ήταν για εμάς και για την τοπική κοινωνία πολύ σημαντική. Κίνητρό μας η ανάδειξη και η ενθάρρυνση μαθητών με ταλέντα και ιδιαίτερες μαθησιακές δυνατότητες. Επιδιώξή μας μέσα από τους ομίλους καινοτομίας και δημιουργικότητας (ήδη λειτουργούν με επιτυχία όμιλοι Αστροφυσικής, Μαθηματικών και Χημείας) να δώσουμε στους μαθητές που επιθυμούν ευκαιρίες να δραστηριοποιηθούν σε τομείς που τους ενδιαφέρουν και να καλλιεργήσουν τις κλίσεις και τα ταλέντα τους.

Το 1ο Πρότυπο Γενικό Λύκειο Καστοριάς είναι ένα σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία, ανοιχτό στις συνεργασίες με άλλα σχολεία της περιοχής, με εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς με σκοπό να προετοιμάσει ενεργούς πολίτες που εκθέτουν τους προβληματισμούς τους για τα σύγχρονα προβλήματα, αμφισβητούν δημιουργικά τον κόσμο που τους προσφέρεται και εκφράζουν τις απόψεις τους για ένα καλύτερο μέλλον για τον τόπο τους, για έναν καλύτερο κόσμο.

Στο ξεκίνημα του νέου σχολικού έτους οι μαθητές και οι μαθήτριες του 1ου Πρότυπου Λυκείου Καστοριάς έρχονται αντιμέτωποι με μια πρόκληση: να δημιουργήσουν τη σχολική τους εφημερίδα και μέσα από αυτή να μιλήσουν για τον τόπο τους. Χωρίς δεύτερη σκέψη μπαίνουν στον ρόλο του δημοσιογράφου και με την καθοδήγηση των καθηγητών τους επισκέπτονται τα κυριότερα ιστορικά μνημεία, ερευνούν και μαθαίνουν για αυτά. Ρωτούν και μαθαίνουν για τη λίμνη, το στολίδι της πόλης, συζητούν για τον αθλητισμό, για την κύρια οικονομική δραστηριότητα της περιοχής, τη γουνοποιία, αναζητούν την προέλευση πανάρχαιων εθίμων της περιοχής.

Η Καστοριά είναι μια μικρή πόλη της Δυτικής Μακεδονίας με πλούσια ιστορία και ιδιαίτερο φυσικό κάλλος. Στις σελίδες που ακολουθούν ο αναγνώστης θα βρει όχι μόνο πληροφορίες για την πόλη και την ευρύτερη περιοχή που συνέλεξαν οι μαθητές και οι μαθήτριες που ζουν σ' αυτήν, αλλά και σκέψεις, απόψεις, αγωνίες και προβληματισμούς για το παρόν και το μέλλον αυτής της περιοχής, όπως διατυπώθηκαν από τους τελειόφοιτους μαθητές και μαθήτριες των λυκείων της.

Η κυρία Γλυκερία Ευαγγέλου είναι διευθύντρια του 1ου Πρότυπου Γενικού Λυκείου Καστοριάς.

Οι συντελεστές του «Βήματος της Καστοριάς» μπροστά στην είσοδο του σχολείου τους

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΠΟΥ ΒΛΕΠΟΥΝ ΜΑΚΡΙΑ...

Αρχόντισσα της Μακεδονίας λένε την Καστοριά και η ακρίβεια του χαρακτηρισμού αποδεικνύεται εύκολα: μια από τις ομορφότερες πόλεις των Βαλκανίων, γεμάτη αξιοθέατα, με τα κομμάτια του παλιού Ιουστινιάνειου Τείχους της να σώζο-

νται ως σήμερα, και τη λίμνη της να έχει χαρακτηριστεί ως Μνημείο Φυσικού Κάλλους. Εκείνο για το οποίο όμως φαίνεται ότι είναι υπερήφανη η Καστοριά σήμερα είναι η νέα γενιά της: οι νέοι και οι νέες της που αναλαμβάνουν σήμερα να την παρουσιάσουν από τις σελίδες της μαθητικής τους εφημερίδας.

Το 1ο Πρότυπο Λύκειο της Καστοριάς, οι εκπαιδευτικοί του και οι μαθήτριες και μαθητές του παρουσιάζουν έτσι την πόλη τους, μας θυμίζουν την ιστορία της, μελετούν τη λίμνη που αποτελεί μοναδικό σημείο αναφοράς της περιοχής στη διάρκεια της ιστορίας της, εξερευνούν τους δρόμους και τα μνημεία της, παίρνουν συνεντεύξεις και βγάζουν φωτογραφίες. Παράλληλα γράφουν την άποψή τους για όσα μελετούν, εκφράζουν τις θέσεις τους, αναρωτιούνται για το μέλλον τους και ζητούν από την Πολιτεία στήριξη της Καστοριάς (στήριξη της Περιφέρειας), ώστε να μπορέσουν να γυρίσουν πίσω σ' αυτήν, να εργαστούν, να δημιουργήσουν ένα νέο, γεμάτο ελπίδα, κοινό μέλλον.

Στις επόμενες σελίδες λοιπόν, η ιστορία, το παρελθόν, αλλά και το μέλλον της Καστοριάς, μέσα από τη ματιά των νέων της...

Συντονισμός: Παναγιώτης Μπαλατσούκας.

Συνεργάστηκαν οι μαθήτριες και οι μαθητές: Κασσάνδρα Αθανασίου, Γρηγορία Αμανατίδου, Χρυσούλα Αραμπατζή, Αγγελική Βασιλειάδου, Ευανθία Βελλίδου, Κωνσταντίνος Μάριος Βράκας, Γεωργία Γάκια, Φαίη Γάλλου, Ζήσης Γαγκιάδης, Ανδριάννα Γκόνου, Ισιδώρα Ισαακίδου, Ουρανία-Μαρία Κιοσέ, Μαριάνθη Κουρκοπούλου, Αναστασία Κωνσταντινίδου, Αθανάσιος Κωνσταντίνου, Μαρία-Αννα Μάλλα, Ιωάννης Μιχαηλίδης, Κλεοπάτρα Μιχοπούλου, Ιωάννα Μόσχου, Ολυμπία Μπίζιου, Νίκη Μπότσαρη, Παρασκευάς Παπαγεωργίου, Αφροδίτη Παπαδοπούλου, Βέρα Παπαδοπούλου, Δήμητρα Παπαϊωάννου, Ελευθερία Παπαϊωάννου, Μιλτιάδης Παυλόπουλος, Βασιλική Παπουτσιδου, Σπύρος Πουλάκος, Γιώργος Πουρναράκης, Αναστάσιος Προδρομίδης, Ερωφίλη Σιάντση, Μαρία Σιούτκα, Ναταλία Σμάλιου, Μελίνα-Μαρία Τέζια, Μάριος-Παύλος Τσαμπαλάς, Ηρώ Τσόπρα, Χαραλαμπία Φίτζιου, Σαββίνα Φραγκοπούλου, Κωνσταντίνος Φράγκος, Ελένη Χαντζή.

Και οι εκπαιδευτικοί: Δέσποινα Βλαχοπούλου, Παντελής Καλαπούτης, Απόστολος Κιοσές, Βάσω Μακρή, Πέτρος Μάνου, Κωνσταντίνα Παπαδοπούλου, Παρθένα Τίγκα, Ειρήνη Τσακλίδου.

Δημοσιογραφική επιμέλεια: Μάρνυ Παπαμαθαίου.

Η αντίφαση και το μέλλον

Οι λόγοι που οι επισκέπτες της εκτιμούν την Καστοριά περισσότερο από τους κατοίκους της και μια πρόταση που θα έδινε μια άλλη προοπτική στην πόλη

ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Μια πόλη, αναπόφευκτα, καλεί τους ανθρώπους να την κρίνουν και να την αξιολογήσουν. Κάθε δάσος, πέλαγος, μεγαλούπολη ή χωριό καλεί υποσυνείδητα το μυαλό να σχηματίσει μια άποψη περί αυτού.

Τι εικόνα δίνει η πόλη της Καστοριάς, η χαμένη στα βάθη της Μακεδονίας, σε κάτοικο και επισκέπτη; Τι σκέψεις εμπνέει σε δημότη και λαογράφο; Πολλές είναι και οι σκέψεις των νέων που ζουν σε αυτή την πόλη και σύντομα θα την εγκαταλείψουν, τουλάχιστον για το διάστημα των σπουδών τους.

Φαίνεται ότι αυτή η μικρή πόλη μπορεί να εμπνεύσει «τουριστική» γοητεία. Χτισμένη στις όχθες μιας υπέροχης λίμνης, περικυκλωμένη από κατάφυτα βουνά, διάσπαρτη από βυζαντινούς ναούς, προκαλεί τον θαυμασμό τόσο στον φυσιοδίφη όσο και στον λάτρη της παράδοσης. Τα δάση γύρω της προσδίδουν μια ομορφιά, άγνωστη στις μεγαλύτερες πόλεις, ενώ η αμυδρή ανάμνηση του Κάστορα, αδελφού της Ωραίας Ελένης, που σκότωσε έναν δράκο στην περιοχή συνδέει την απόμακρη βορεινή πόλη με τον αρχαίο μύθο.

Αναμφίβολα, η Καστοριά μπορεί να δώσει μια εικόνα γραφικού και εξωτικού στον κάτοικο της μεγαλούπολης. Ωστόσο, η όμορφη πόλη δεν αποτελεί επίγειο παράδεισο περισσότερο απ' ό,τι άλλοι τόποι. Για πολλούς ανθρώπους που κατοικούν στο κέντρο, όπου πεζά, συνωπισμένα κτίσματα κρύβουν βουνά και λίμνη, η Καστοριά είναι ένας κόσμος καθημερινής ζωής. Μάλιστα, ενώ πολλοί ευκατάστατοι θα μετακινούνταν ευχαρίστως στη γαλαζοπράσινη μικρή πόλη, πολλοί μόνιμοι κάτοικοι θα την εγκατέλειπαν χωρίς δισταγμό για μια μεγαλούπολη – ενίοτε εκτός Ελλάδας.

Το φάντασμα της αποδημίας

Παρά την αδιαμφισβήτητη ομορφιά, παρά την υπέροχη λίμνη και τα πυκνά δάση που περιβάλλουν την πόλη, το φάντασμα της αποδημίας ως διεξόδου επαγγελματικής και οικονομικής στοιχειώνει αδιάκοπα τους κατοίκους της. Ενώ πολλοί Αθηναίοι ή Θεσσαλονικείς αποζητούν το γαλαζοπράσινο της περιφέρειας, οι «κάτοχοι» αυτού του δώρου είναι πεπεισμένοι ότι ζουν σε έναν τόπο τουλάχιστον περιθωριακό.

Τι αντίθεση! Ο επισκέπτης θα την πει πανέμορφη, ο κάτοικος ανιαρή. Ο γόνος της μεγαλούπολης τη βλέπει άμπλουτη, ο δικός της φτωχή. Μα πώς εξηγείται αυτό το παράδοξο;

Φαίνεται πως η ακμή της Καστοριάς στη βάση της γουνοποιίας και η ξαφνική πτώση του κλάδου έχουν δημιουργήσει ιδιάζοντα συμπλέγματα στον πληθυσμό της. Οι γηραιότεροι θυμούνται μια «χρυσή» εποχή,

πλούτου και υποσχέσεων, της οποίας το τέλος τους εμφύσησε πολλές ανασφάλειες. Καθώς οι πολίτες θεωρούν τη φυγή ως λύση βιοπορισμού, τίθεται το ερώτημα: Πώς θα μπορούσε να αναπτυχθεί η πόλη; Αρκετοί συνεχίζουν να ασκούν τη γουνοποιία. Άλλοι εκτιμούν πως ο πλούτος έγκειται στον τουρισμό – η Καστοριά δεν περιβάλλεται από νερό, αλλά περιβάλλει νερό, οπότε είναι αξιόλογος προορισμός. Ωστόσο, ο σχεδιασμός ενός ιδανικού μέλλοντος για μια πόλη απαιτεί σκέψη και πολιτική σύνεση.

Κατά την υποκειμενική άποψή μου, η «χρυσή» περίοδος για τη γουνοποιία έχει περάσει. Οι παλιοί κάτοικοι ισχυρίζονται ότι οι πρόγονοί τους δίδαξαν την «τέχνη» σε άλλους, όμως σήμερα αυτή γνωρίζεται περισσότερο ανταγωνισμό απ' ό,τι σε άλλες εποχές, καθώς κάποιοι παράγοντες, οικονομικής, οικολογικής και κλιματολογικής φύσεως, επηρεάζουν τη ζήτηση που έχει.

Ο κίνδυνος της «μονοκαλλιέργειας»

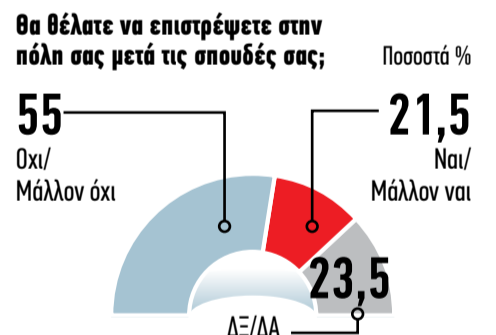
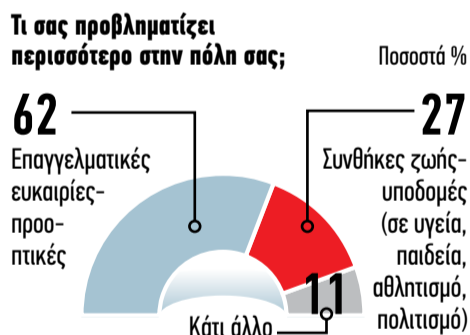
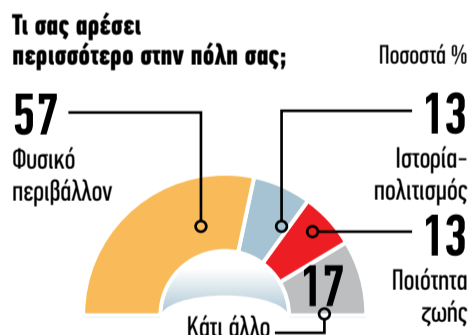
Όσο για τον τουρισμό, αυτός δεν μπορεί να προσφέρει βέβαιη και σταθερή προοπτική για τους νέους, ιδιαίτερα αν μετατραπεί σε μια νέα μορφή «μονοκαλλιέργειας», όπως είχε συμβεί με τον τομέα της γούνας, με τις γνωστές συνέπειες που μπορεί να έχει κάθε μορφή επένδυσης χρημάτων και ελπίδων σε έναν μόνο κλάδο της οικονομίας. Πέρα από τις δελεαστικές λύσεις, υπάρχει πιο ταπεινή προοπτική. Το έδαφος της Καστοριάς είναι γόνιμο. Η ανάπτυξη κτηνοτροφίας και γεωργίας μπορεί πρωτίστως να προσφέρει νέες προοπτικές σε εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας και ήπιας και φιλικής προς το περιβάλλον κτηνοτροφίας. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβάλει στην απόκτηση αυτάρκειας και ταυτόχρονα να μειώσει τον βαθμό εξάρτησης της περιοχής από προϊόντα την καλλιέργεια των οποίων ευνοούν οι κλιματολογικές και άλλες συνθήκες. Παράλληλα θα αυξανόταν η εξω-

στρέφεια της περιοχής με εξαγωγές προς τις εσωτερικές και εξωτερικές αγορές.

Αυτές, λοιπόν, είναι κάποιες σκέψεις ενός από τους μαθητές που σύντομα θα βρεθούν μακριά από την πόλη τους για να σπουδάσουν και κάποια στιγμή θα αντιμετωπίσουν το δίλημμα της επιστροφής ή μη.

Θα είναι άραγε σε θέση η Καστοριά σε λίγα χρόνια να δεχθεί πίσω ορισμένους έστω απ' αυτούς και να τους προσφέρει ελκυστικά κίνητρα για να επιστρέψουν και να χτίσουν ένα μέλλον όπως το ονειρεύονται ή, παρά το ότι πολλοί θα το ήθελαν, θα δυσκολευτούν να βρουν ισχυρούς λόγους προκειμένου να ζήσουν και να δημιουργήσουν εδώ;

Το μέλλον θα «δείξει». Ωστόσο, ας είμαστε αισιόδοξοι και, στον βαθμό που μπορεί, ας κάνει ο καθένας, ανάλογα με τη θέση και τον ρόλο του – με ατομική αλλά κυρίως με συλλογική προσπάθεια –, ό,τι περνάει από το χέρι του ώστε να συμβεί κάτι τέτοιο.

Πώς βλέπουν οι μαθητές την πόλη και το αύριο

ΤΩΝ
ΧΡΥΣΟΥΛΑΣ ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ,
ΑΝΔΡΙΑΝΑΣ ΓΚΟΝΟΥ,
ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΓΑΚΙΑ,
ΙΣΙΔΩΡΑΣ ΙΣΑΑΚΙΔΟΥ,
ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΜΙΧΟΠΟΥΛΟΥ,
ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΑΣ ΦΙΤΖΙΟΥ,
ΕΛΕΝΗΣ ΧΑΤΖΗ

Οι μαθητές της Γ' Λυκείου, όπως κάθε χρόνο, ετοιμάζονται – ουσιαστικά για πρώτη φορά στη ζωή τους – να εγκαταλείψουν την πόλη, στην πλειονότητά τους κυρίως για λόγους σπουδών. Μαζί τους θα πάρουν συναισθήματα και αναμνήσεις, χαρές και λύπες από τα βιώματά τους της παιδικής και εφηβικής ηλικίας, αλλά και ελπίδες και

προσδοκίες για το μέλλον. Τις απόψεις τους για τη ζωή στην πόλη, αλλά και το αν βλέπουν να υπάρχει αυτή στα μελλοντικά τους πλάνα, αφού ολοκληρώσουν τον κύκλο των σπουδών τους, επιχειρεί να καταγράψει η δημοσκόπηση αυτή, στην οποία ανταποκρίθηκαν διακόσιοι τελειόφοιτοι όλων των Λυκείων της πόλης.

Οι απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν είναι αποκαλυπτικές: - Στο ερώτημα «Τι σας αρέσει περισσότερο στην πόλη σας;», πάνω από τους μισούς ερωτώμενους επέλεξαν το φυσικό περιβάλλον.

- Αντίστοιχα, όπως αναμενόταν, αυτό που προβληματίζει περισσότερο τα παιδιά, στο συντριπτικό ποσοστό 62,5%, είναι οι επαγγελματικές ευκαιρίες και προοπτικές που μπορεί να τους προσφέρει η πόλη. Οι συνθήκες ζωής και υποδομές απασχολούν σχεδόν έναν στους τρεις, - Περισσότεροι από τους μισούς είναι εκείνοι που σε αυτή

τη φάση της ζωής τους δεν σκέφτονται να επιστρέψουν μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή, καθώς και στην προηγούμενη, δίνουν το έναυσμα για λεπτομερέστερη διερεύνηση σε ένα διευρυμένο και πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα ερωτώμενων, ώστε να προκύψουν χρήσιμα συμπεράσματα προς την κατεύθυνση της αναστροφής της τάσης εγκατάλειψης (που βέβαια δεν αφορά μόνο την Καστοριά).

- Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα συμπεράσματα που προκύπτουν αναφορικά με τον τομέα στον οποίο θεωρούν οι μαθητές ότι υπάρχουν οι περισσότερες προοπτικές ανάπτυξης. Σχεδόν οι μισοί (44%) προκρίνουν τον τουρισμό ως διέξοδο. Σεβαστό ποσοστό (29%) επιλέγει τη γεωργία-κτηνοτροφία, ενώ η παραδοσιακή ενασχόληση με τη γούνα (με την οποία έχει επί δεκαετίες ταυτιστεί το όνομα της Καστοριάς τόσο στο εσωτερικό όσο και διεθνώς) έρχεται τρίτη με μόνο έναν στους πέντε να την επιλέγει. Στην επιλογή «Κάτι άλλο» (ποσοστό 7%) προτείνονται τομείς όπως του αθλητισμού, του πολιτισμού, της τεχνολογίας και της βιομηχανίας. Ελπίζουμε με αυτή την έρευνα να προσθέσαμε ένα λιθαράκι ώστε να αποτελέσει αφετηρία προβληματισμού για ολοκλήρωση την τοπική κοινωνία, για πολίτες, συλλόγους και φορείς, και ευχαριστούμε τους διευθυντές και μαθητές των Λυκείων της πόλης που συνέβαλαν στην ολοκλήρωσή της.

Η αντανάκλαση της Καστοριάς στη λίμνη μοιάζει να παραπέμπει στις δύο όψεις της πόλης. Από την αδιαμφισβήτητη ομορφιά της στην ανασφάλεια της επαγγελματικής αποκατάστασης...

ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
Ο ΚΑΣΤΟΡΙΑΝΟΣ

Ο πρώτος εθνικός ευεργέτης

ΤΗΣ ΕΥΑΝΘΙΑΣ ΒΕΛΛΙΔΟΥ

Ο Μανωλάκης ο Καστοριανός (Εμμανουήλ Φιλίππου ή Βλαστός) γεννήθηκε στην Καστοριά το 1620 και πέθανε το 1699. Σε νεαρή ηλικία, για βιοποριστικούς λόγους, αναζήτησε την τύχη του στην Κωνσταντινούπολη, όπου ασχολήθηκε με το εμπόριο γουναρικών. Σύντομα είχε καταφέρει να γίνει «προτομαΐσιωρ του εσσαφίου» των γουναράδων, καθιστώντας τη συντεχνία τους μία από τις ισχυρότερες της Πόλης. Στερούμενος βασικής μόρφωσης, έθεσε ως σκοπό του την έμπρακτη στήριξη της εκπαίδευσης, διαθέτοντας μεγάλα ποσά για την ίδρυση και ανακατασκευή σχολείων, από τη Χίο και την Πάτμο μέχρι την Αρτα και το Αιτωλικό.

Οι χορηγίες του επεκτείνονταν σε ιδρύματα και μονές στο Άγιον Όρος και στους Αγίους Τόπους, όπου ανοικοδόμησε τον Ναό της Γεννήσεως στη Βηθλεέμ. Η μεγαλύτερη προσφορά του, όμως, αφορούσε την επανίδρυση, τη δεκαετία του 1660, της Πατριαρχικής Σχολής (που είχε ιδρύσει ο Πατριάρχης Γεννάδιος το 1454, λίγους μήνες μετά την Αλωση της Πόλης το 1453). Η Σχολή επαναλειτούργησε στο Φανάρι, σε κτίριο που αγόρασε ο Μανωλάκης, που, επιπλέον, ανέλαβε να χρηματοδοτεί τρεις δασκάλους και να συντηρεί δώδεκα επιμελείς μαθητές.

Οντας προμηθευτής γουναρικών πολλών αρχόντων και του σουλτάνου Μαχμούτ Δ', ο Μανωλάκης ασκούσε τόσο επιρροή σε εκκλησιαστικούς και κοσμικούς κύκλους ώστε το 1688 επέβαλε ο ίδιος ως Πατριάρχη τον Καλλίνικο Β', η στέψη του οποίου έγινε στο σπίτι του Μανωλάκη. Το 1691, με πατριαρχικό σιγίλλιο (έγγραφο), ο Καλλίνικος εκφράζει την ευγνωμοσύνη του «στον της σοφίας εραστήν, κυρ Μανουήλ» για τη νέα χορηγία προς τη Σχολή. Αλλά και αργότερα, στα Χρονικά της Πατριαρχικής Ακαδημίας του 1883, αναφέρεται ότι η «Πατριαρχική – Μεγάλη του Γένους – Σχολή οφείλει την ύπαρξή της στον Μανωλάκη». Μέχρι σήμερα, το «Μέγα ρουφέτιον (εσνάφιον) των γουναραίων και του άρχοντος Μανουήλ» μνημονεύεται από το Πατριαρχείο, ενώ και στην «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους» (τόμος ΙΑ', σελ. 129) αναφέρεται ότι «... ακόμα και η Πατριαρχική Σχολή θα είχε εκλείψει πιθανότατα, αν δεν την ανασυνιστούσε το 1663 και δεν την προίκιζε πλουσιοπάροχα ο φιλόμουσος έμπορος Μανωλάκης ο Καστοριανός».

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο πρόδρομος του Σολωμού

ΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΣ ΑΜΑΝΑΤΙΔΟΥ

Γκραβούρα που απεικονίζει τον Αθανάσιο Χριστόπουλο, τον λόγιο που αποτέλεσε επιρροή - μεταξύ άλλων - και για τον Διονύσιο Σολωμό

Ο Αθανάσιος Χριστόπουλος γεννήθηκε στην Καστοριά, το 1772. Ήταν γιος ιερέα και σε ηλικία οκτώ ετών μετανάστευσε με την οικογένειά του στο Βουκουρέστι. Στα Πανεπιστήμια της Βούδα και της Πάντοβα σπούδασε φιλοσοφία, νομικά, ιατρική και θετικές επιστήμες. Στο Βουκουρέστι δίδαξε τα παιδιά του ηγεμόνα της Βλαχίας Αλέξανδρου Μουρούζη και έγινε δικαστής, ενώ ταυτόχρονα συνέγραφε. Στην Κωνσταντινούπολη πέρασε μία ιδιαίτερα παραγωγική φάση πνευματικής δραστηριότητας. Επανερχόμενος στο Βουκουρέστι, κατέχει το αξίωμα του Μεγάλου Λογοθέτη (δικαστή) και ο νέος ηγεμόνας της Βλαχίας Ιωάννης Καρατζάς του αναθέτει να συντάξει

Καστοριανοί που διέπρεψαν
και διαπρέπουν
- Από τον άνθρωπο που
επανίδρυσε τη Μεγάλη
του Γένους Σχολή
έως τους καλλιτέχνες
που θαυμάζονται
σε όλον τον κόσμο

Με εκκίνηση την πόλη μας και τερματισμό την υφήλιο

Το κτίριο που φιλοξενεί σήμερα την Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή. Η επανίδρυση του ιδρύματος στα μέσα του 17ου αιώνα έγινε από τον Μανωλάκη τον Καστοριανό

καινούργια νομοθεσία. Το 1818, μετά την έκπτωση του Καρατζά, καταφεύγει στο Σιμπίνι της Τρανσυλβανίας. Την περίοδο αυτή, γίνεται μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Το 1836, μετά από σύντομη παραμονή στην απελευθερωμένη Ελλάδα, επέστρεψε στο Σιμπίνι, όπου συνέχισε τη συγγραφή. Πέθανε στο Βουκουρέστι το 1847.

Τα συγγράμματά του αφορούν τη φιλοσοφία, την πολιτική, τα νομικά, τις φυσικές επιστήμες, ενώ μετέφρασε και αρχαιοελληνικά κείμενα. Θεωρείται προδρομική μορφή του νεότερου ελληνισμού, καθώς στις πραγματείες του υπερασπίστηκε με θέρμη τη δημοτική, δίνοντας ώθηση στην εξέλιξη του γλωσσικού ζητήματος και νέα πνοή στην ποίηση.

Οι σύγχρονοί του τον αποκάλεσαν «Νέο Ανακρέοντα» (ο Ανακρέων ήταν λυρικός ποιητής του 6ου π.Χ. αιώνα). Τα «Λυρικά» (Βιέννη 1811) επανεκδόθηκαν σε πολλές γλώσσες και επηρέασαν την ποιητική γλώσσα του Σολωμού. Ο Σ. Τρικούπης είχε προτρέψει τον Σολωμό να γράφει ποίηση στη νεοελληνική, αφού μελετήσει Χριστόπουλο. Γράφει ο Σολωμός στον Τρικούπη: «Δύο άνθρωποι με πλησίασαν με μια θαυμαστή πληρότητα προς την αλήθεια. Σου και ο Χριστόπουλος...» [Γ. Βαλέτα, Απαντα Χριστόπουλου, Αθήνα 1969, σελ. 31].

Ενδεικτικοί της επιρροής του είναι και

οι παρακάτω στίχοι που ο Αλέξανδρος Ραγκαβής απευθύνει στον Χριστόπουλο: Ν' αρχίσεις σε ζητούμεν/της λύρας σου τον ήχον/μ' ευλάβειαν θ' ακούμεν/ κάθε χρυσόν σου στίχον/ως των Μουσών χρησιμόν.

Η ΘΕΛΗΣΗ

«Πλούτον δεν θέλω/δόξαν δεν θέλω/ ούτ' εξουσίαν/ποτέ καμίαν.

Θέλω ειρήνην/ψυχής γαλήνην/χορούς ερώτων/τρέλες και κρότον.

Τούτα λατρεύω/τούτα ζηλεύω/κι εις τούτ' απάνω/θέλ' ν' αποθάνω»

Αθ. Χριστόπουλος, «Λυρικά», 1811

Απόψεις

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΣΤΟ BRAIN DRAIN

ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Επί Τουρκοκρατίας πολλοί Έλληνες εγκατέλειπαν τη γενέτειρά τους και δραστηριοποιούνταν εντός ή εκτός Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, πετυχαίνοντας να διακριθούν, όπως ο Μανωλάκης και ο Χριστόπουλος. Στις αρχές του προηγούμενου αιώνα και μεταπολεμικά, οι συνεχείς πόλεμοι και αίτια οικονομικο-πολιτικά προκάλεσαν κύματα μεταναστών – φθηνού και ανειδίκευτου κυρίως εργατικού δυναμικού – προς τις ανερχόμενες βιομηχανικά χώρες. Από τη δεύτερη ιδιαίτερα γενιά μεταναστών πολλοί διέπρεψαν στην επιστήμη και στην τέχνη, όπως ο Χατζής και ο Σαμαράς.

Η ποιοτική διαφορά της μετανάστευσης παλαιότερων εποχών από το σύγχρονο brain drain, τη «διαρροή εγκεφάλων» νέων κυρίως ανθρώπων, είναι ότι σήμερα – κατά κανόνα – διαθέτουν υψηλά προσόντα και εφόδια.

Για να αναστραφεί αυτή η τάση και να μετατρέψουμε το brain drain σε brain gain, θα πρέπει να ληφθούν καινοτόμα και αποτελεσματικά μέτρα, όπως η δημιουργία νέων και πιο κερδοφόρων θέσεων εργασίας και η διαμόρφωση εργασιακού περιβάλλοντος που να προσφέρει ευκαιρίες εξέλιξης. Επίσης, απαιτείται η ανασυγκρότηση και σύζευξη του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας. Η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων σπουδών και η ένταξη της νέας τεχνολογίας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα κρίνονται αναγκαία. Με τον επαναπατρισμό των επιστημόνων θα σημειωθεί δυναμική οικονομική ανάπτυξη που θα ανοίξει νέους δρόμους καταπολέμησης της κρίσης, θα περιοριστεί το πρόβλημα της πληθυσμιακής γήρανσης και θα ενισχυθούν η ανταγωνιστικότητα και το κύρος της χώρας.

ΚΥΝΗΓΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΔΑΝΙΚΗ «SELFIE»

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΟΥΡΝΑΡΑΚΗ

Το ζήτημα των selfies αφορά κυρίως τους νέους. Πρόκειται για την αυτοφωτογραφία, η λήψη της οποίας γίνεται από ένα «έξυπνο» κινητό, με βασικό στόχο την ανάρτησή της στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Σύμφωνα με έρευνες, η τάση αυτή είναι δυνατό να επιφέρει αρνητικές επιδράσεις στην ψυχική υγεία.

Η συνεχής ενασχόληση με την προσπάθεια δημιουργίας μιας πλαστής αυτοεικόνας, μέσω κυρίως των αυτοφωτογραφιών, προκειμένου το άτομο να ξεχωρίσει, συχνά γίνεται μοναδικός στόχος και τελικά εμμονή, που πλέον κινείται στα όρια του ναρκισσισμού. Ζει σε ένα εικονικό σύμπαν, από το οποίο απουσιάζουν η κοινωνική αλλά και προσωπική ζωή, καθώς και η γνήσια ψυχαγωγία. Η πραγματική ζωή απογυμνώνεται από το νόημά της.

Ο άνθρωπος αποκτά αλαζονική συμπεριφορά, δίχως να ενδιαφέρεται ουσιαστικά για τους άλλους, παρά μόνο για την εικόνα που έχουν οι άλλοι γι' αυτόν. Γίνεται μοναχικός, καταθλιπτικός και αποξενώνεται. Το κυνήγι της τέλει selfie με κάθε μέσο, όπως φίλτρα, ακόμα και αισθητικές παρεμβάσεις, γίνεται αυτοσκοπός. Η λήψη τους σε ιδιαίτερα μέρη και ακραίες συνθήκες έχει επιφέρει μοιραίες, για πολλούς, συνέπειες.

ΤΟΥ
ΖΗΣΗ
ΓΑΠΚΙΑΔΗ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΣ

Ο «πατέρας» των selfies

Έργο του Λουκά Σαμαρά

Ο Λουκάς Σαμαράς είναι από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της σύγχρονης τέχνης με μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση των καλλιτεχνικών τάσεων μεταπολεμικά.

Γεννήθηκε το 1936 στην Καστοριά. Κατά την περίοδο του Εμφυλίου, σε ηλικία δώδεκα ετών, πηγαίνει με τη μητέρα του στη Νέα Υόρκη, όπου συναντά τον πατέρα του ύστερα από εννέα χρόνια. Σπουδάζει στη Σχολή Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Rutgers και Ιστορία της Τέχνης στο Columbia. Επίσης, παρακολουθεί μαθήματα Δραματικής Τέχνης.

Αρχικά επιδιέχεται στη ζωγραφική, στη γλυπτική και στη χαρακτική, αλλά σύντομα στρέφεται στη φωτογραφία, με έμφαση στην αυτοφωτογράφιση. Αργότερα, με τη χρήση μηχανών polaroid παρεμβαίνει καλλιτεχνικά στις αυτοφωτογραφίες του («AutoPolaroids»). Με τις «Φωτομεταμορφώσεις» του («Photo-Transformations») εκπλήσσει και κάποιες φορές προκαλεί.

Ο εαυτός του, συχνά αλλοιωμένος και ακρωτηριασμένος, αποτελεί τη βασική θεματολογία του. Πειραματίζεται με νέες τεχνικές, όπως performance, installation art (τέχνη εγκατάστασης) assemblage (συναρμολόγηση) και υλικά, όπως παστέλ (χρώμα σε σκόνη και κμωλία) και, τελευταία, millefiori (διακοσμικό γυαλί). Η εναλλαγή ανοιχτών - κλειστών χώρων, τεχνητού - φυσικού φωτός, ασπρόμαυρου - έγχρωμου, σώματος - ψυχής χαρακτηρίζει το έργο του. Οι «Φωτοταινίες» του είναι μικρές ταινίες με εικόνες και μουσική. Από τα τέλη της δεκαετίας του '90 δημιουργεί computer art. Ο «Μάγος του photoshop» προηγήθηκε της εποχής του Instagram κατά μισό αιώνα. Παιδικά βιώματα και μνήμες, όπως βυζαντινές εικόνες, είναι εμφανείς στα έργα του, ενώ τα τελευταία χρόνια τούς έχει προσδώσει έντονο αυτοβιογραφικό χαρακτήρα, ενσωματώνοντας φωτογραφίες από τη ζωή του στην Καστοριά. Έργα του εκτίθενται στα μεγαλύτερα μουσεία σύγχρονης τέχνης σε όλες τις ηπείρους. Το 2005 παρουσίασε στην Αθήνα αναδρομική έκθεση με τίτλο «Περιπέτειες στο Εγώ». Το 2009 εκπροσώπησε την Ελλάδα στην 53η Μπιενάλε της Βενετίας.

Είναι ο μοναδικός καλλιτέχνης έργα του οποίου αποτέλεσαν για τέταρτη φορά εξώφυλλο στο διάσημο περιοδικό τέχνης «ART FORUM», με αφορμή τη διαδικτυακή του έκθεση «Χειρονομίες και Κατασκευές», με δημιουργίες του από την περίοδο της καραντίνας. Τον περασμένο Οκτώβριο συμμετείχε σε ομαδική έκθεση στην «Pace Gallery». Μεγάλο ενδιαφέρον έχουν και οι απόψεις του. Αποκαλεί τον εαυτό του επαγγελματία των selfies, γιατί τις τελειοποιεί αισθητικά, ενώ είπε ότι θεωρεί τη φωτογραφία κάτι «μαγικό» (γιατί διασώζει το παρελθόν), έναν καθρέφτη για να δει κανείς την εικόνα του, η οποία στον ίδιο κατά καιρούς δεν άρεσε. Όταν ρωτήθηκε «πού πηγαίνει η τέχνη», χαρακτήρισε «χαζή» την ερώτηση, καθώς, αν ήξερε την απάντηση, θα βρισκόταν ήδη εκεί. Έχει πει ότι μιλώντας για τον εαυτό του μιλάει για τους άλλους, ενώ αναφερόμενος στην καραντίνα σημείωσε ότι αυτοαποκαλείται «αστικός ερημίτης»: «Είμαι μόνος για είκοσι χρόνια, οπότε το να μένω κολλημένος στο διαμέρισμά μου πάλι δεν είναι μεγάλη υπόθεση».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΣ

Από τη Χημεία στη Γλυπτική

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΘΗΣ ΚΟΥΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Δημήτρης Χατζής (Dimitri Hatz, 1921-2006) ήταν διάσημος γλύπτης και καθηγητής στο Χάρβαρντ, με καταγωγή από την Καστοριά. Γεννήθηκε πριν από 100 χρόνια στη Νέα Υόρκη. Οι γονείς του είχαν μεταναστεύσει στην Αμερική στις αρχές του 20ού αιώνα για να βρουν δουλειά. Ως παιδί βίωσε τα δύσκολα χρόνια του οικονομικού κραχ του 1929. Σπούδασε και εργάστηκε ως χημικός. Στο Cooper Union σπούδασε ζωγραφική και γλυπτική. Το 1950 έρχεται με υποτροφία στη Σχολή Καλών Τεχνών στην Αθήνα και συνεχίζει τις σπουδές του στη Ρώμη, όπου έζησε 25 χρόνια. Το 1956 πραγματοποιεί έκθεση στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Νέας Υόρκης (MoMA). Το 1962 εκπροσώπησε τις Ηνωμένες Πολιτείες στην Μπιενάλε (Έκθεση Σύγχρονης Τέχνης) της Βενετίας.

Το 1965 εκπροσωπεί το MoMA στην έκθεση «Modern Sculpture USA», στο Παρίσι. Από το 1975 μέχρι το 1989 δίδαξε στο Χάρβαρντ. Υπήρξε πλήρες μέλος της Αμερικανικής Ακαδημίας Τεχνών και Γραμμάτων. Πέθανε στις 16 Απριλίου 2006. Ο Χατζής ήταν μοντερνιστής, του αφηρημένου εξπρεσιονισμού. Οι διαστάσεις των έργων του κινούνται από το μνημειώδες έως τη μικρογραφία. Φιλοτέχνησε επίσης χαρακτικά, κεραμικά και πίνακες ζωγραφικής. Έργα του εκτίθενται σε όλα τα μεγάλα μουσεία και στους πιο εμβληματικούς δημόσιους χώρους στις ΗΠΑ, σε πανεπιστήμια και ιδιωτικές συλλογές σε ολόκληρο τον κόσμο. Το έργο του «The Hunt» (Το Κυνήγι, 1968, Lincoln Center, Νέα Υόρκη) τον εκτόξευσε καλλιτεχνικά, κερδίζοντας τότε – όπως είχε δηλώσει – τη δικαίωση από τους γονείς του για την επιλογή του να εγκαταλείψει τη Χημεία για την τέχνη. Κάποια από τα γλυπτά του που παραπέμπουν στις ελληνικές καταβολές του είναι τα εξής: «Centaur» (στο Prospect House, Νιου Τζέρσεϊ), «Thermopylae» (στο Κυβερνητικό Κέντρο Βοστώνης), «Propylaea» (τεράσιο σιντριβάνι από γρανίτη στο Οχάιο), «Pillars of Hercules» (Πανεπιστήμιο Stanford), «Omphalos» (αρχικά στην πλατεία του Harvard). «Είμαι Έλληνας και οι Έλληνες πρέπει να σμιλεύουμε» είναι μια περίφημη ρήση του.

Το έργο του Δημήτρη Χατζή «Θερμοπύλες», στη Βοστώνη

Ιδανική η συνύπαρξη της πόλης και της λίμνης στην Καστοριά

Γνωρίζοντας τη Λίμνη

Η σύνδεση της Καστοριάς με το υδάτινο στοιχείο σε μία σχέση που κρατάει 7.500 χρόνια - Η εξέλιξη της πόλης στο πέρασμα του χρόνου

ΤΗΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΚΙΟΣΣΕ

Η Καστοριά, μοναχική και όμορφη, χτισμένη πάνω σε μια μικρή χερσόνησο, «εισβάλλει» στη λίμνη Ορεσιάδα, αλλά και η λίμνη «εισβάλλει» στην πόλη και στη ζωή των ανθρώπων. Ας προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε αυτή τη σύνδεση. Η περιοχή μας κατοικείται για πρώτη φορά το 5500 π.Χ., στον περίφημο Λιμναίο Οικισμό του Δισπηλιού. Οι κάτοικοι για δύο ολόκληρες χιλιετίες παραμένουν στην περιοχή και αναπτύσσουν τον δικό τους πολιτισμό. Η λίμνη τούς εξασφάλισε φυσική προστασία, πρόσβαση σε νερό, εύφορα εδάφη, πρώτες ύλες για κατασκευές και καύσιμη ύλη.

Βυζαντινή καστροπολιτεία

Φτάνοντας στα βυζαντινά χρόνια, η σχέση πόλης - λίμνης παραμένει πολύ ισχυρή. Τον 6ο αι. μ.Χ. επιλέγεται να χτιστεί μια καστροπολιτεία πάνω στη χερσόνησο, καθώς η λίμνη παρέχει φυσική οχύρωση.

Στην οθωμανική περίοδο η λίμνη είναι κομβικό στοιχείο για την οικιστική ανάπτυξη της πόλης, καθώς οι κατοικίες απλώνονται από την Ακρόπολη μέχρι τις όχθες της λίμνης, έχοντας προσανατολισμό προς τη λίμνη. Οι επαγγελματικές δραστηριότητες των ανθρώπων σχετίζονται με αυτή. Ασχολούνται με την αλιεία, καλλιεργούν χωράφια και κατασκευάζουν «καράβια» που τα χρησιμοποιούν για τη μεταφορά αγαθών και ανθρώπων. Παράλληλα, χρησιμοποιούν την Ορεσιάδα και ως μέσο διασκέδασης, αφού περνούν ποιοτικό χρόνο με τους αγαπημένους τους δίπλα στη λίμνη αλλά και πάνω σ' αυτήν, παγοδρομώντας με αυτοσχέδια πέδιλα, τις «σάνιες».

Στροφή σε γεωργία και γούνα

Στη σύγχρονη μεταπολεμική περίοδο αυξάνεται ο αγροτικός πληθυσμός και ελαττώνονται οι ψαράδες. Η ατομική ιδιοκτησία του караβιού περιορίζεται και οι μεταφορές γίνονται με μηχανοκίνητα «μοτόρια» ή οδικώς, μέσω των δρόμων που διανοίγονται. Κορυφώνεται στην Καστοριά η απασχόληση στη βιοτεχνία της γούνας, που γνώρισε μεγάλη άνθηση. Με τον ναυαθλητισμό αναδύονται νέες δραστηριότητες. Διανύοντας τον 21ο αιώνα και καθώς η σύγχρονη πόλη αγκαλιάζει τη λίμνη, αναπτύσσονται γύρω απ' αυτή και μέσα σ' αυτή δραστηριότητες αναψυχής και αθλητισμού (περπάτημα, τρέξιμο, ιστιοπλοΐα, σκι κ.ά.). Οι Καστοριανοί και όλοι οι επισκέπτες απολαμβάνουν τη λίμνη όλες τις εποχές και από πολλές πλευρές. Έτσι, λοιπόν, όποια περίοδο των 7.500 χρόνων κι αν δει κανείς, θα διαπιστώσει ότι η λίμνη αποτελεί το σημείο αναφοράς της πόλης και της ευρύτερης περιοχής. Το ελάχιστο επομένως που θα μπορούσαμε να της προσφέρουμε είναι η προστασία της, για να την απολαύσουν και οι επόμενες γενεές.

Ο ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΙΣΠΗΛΙΟ

Μια ζωντανή εικόνα της νεολιθικής εποχής

ΤΩΝ ΜΑΡΙΑΣ-ΑΝΝΑΣ ΜΑΛΛΑ, ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΜΠΙΖΙΟΥ

Η αναπαράσταση του λιμναίου οικισμού στο Δισπηλιό

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: WWW.TOVION.COM

Βαδίζοντας με την ομάδα μας στο αρχαιολογικό πάρκο που βρίσκεται στη νότια όχθη της λίμνης Ορεσιάδας, στη θέση «Νησί», βρεθήκαμε μέσα σε μια πιστή αναπαράσταση ενός προϊστορικού λιμναίου οικισμού. Περιπατώντας ανάμεσα στις καλύβες πραγματικών διαστάσεων, μπαίνοντας μέσα σε αυτές και εξερευνώντας το εσωτερικό τους, είχαμε την αίσθηση ότι το ρολόι γύρισε 7.500 χρόνια πίσω! Ο νεολιθικός οικισμός στο Δισπηλιό Καστοριάς θεωρείται ο αρχαιότερος της Ευρώπης. Ανακαλύφθηκε τυχαία το 1932, από τον καθηγητή Α. Κεραμόπουλο, όταν η στάθμη της λίμνης υποχώρησε και εμφανίστηκαν εκατοντάδες υπολείμματα ξύλινων πασσάλων. Χρειάστηκε να περάσουν εξήντα χρόνια για να έρθουν στο φως περισσότερα ευρήματα, έπειτα από τη συστηματική έρευνα της ομάδας του ΑΠΘ με τον καθηγητή κ. Γ. Χουρμουζιάδη.

Στην πιστή αναπαράσταση του οικισμού που υπάρχει στον χώρο, παρατηρούμε ότι για τον σκελετό των καλυβών χρησιμοποιήθηκαν κορμοί δέντρων, για τους τοίχους κλαδιά και σκοινί, ενώ ο σοβάς φτιάχτηκε από τη λάσπη της λίμνης και οι στέγες σκεπάζονται από άχυρα. Εξερευνώντας τις κατοικίες βλέπουμε αντικείμενα καθημερινής χρήσης των ανθρώπων της νεολιθικής περιόδου: πήλινα αγγεία, φιτάλες, εργαλεία φτιαγμένα από οστά. Τα αντικείμενα που βρέθηκαν στην περιοχή γύρω από τον οικισμό μαρτυρούν ότι οι άνθρωποι που έζησαν εκεί για περίπου 2.000 χρόνια ασχολήθηκαν με το ψάρεμα, το κυνήγι, τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ εντύπωση προκαλούν τα ευρήματα που μαρτυρούν μια πρόωμη μορφή εμπορίου. Κοκάλινες φλογέρες μαρτυρούν ότι ο προϊστορικός άνθρωπος γνώριζε μουσική, ενώ τα πήλινα ανθρωπόμορφα και ζωόμορφα αγαλματίδια είναι μερικά από τα πρώτα δείγματα τέχνης. Το εύρημα όμως που μας συντάραξε περισσότερο από όλα είναι μια ξύλινη πινακίδα με γραμμικά στοιχεία που θεωρείται ότι περιέχει μια πρόωμη μορφή γραπτού λόγου! Στο μουσείο-εργαστήριο που υπάρχει κοντά στον λιμναίο οικισμό, οι αρχαιολόγοι που δουλεύουν εκεί μας δέχθηκαν ζεστά και απάντησαν σε όλες τις ερωτήσεις, που έφεψαν βροχή από εμάς. Μέσα από την ξενάγηση, τις ερωτήσεις στους αρχαιολόγους και την παρατήρηση των πολλών ευρημάτων, συνειδητοποιήσαμε ότι στην περιοχή αυτή, στην οποία ζούμε κι εμείς, δίπλα στη λίμνη Ορεσιάδα, αναπτύχθηκε ένας σπουδαίος πολιτισμός. Η αναπαράστασή του μας έδωσε την ευκαιρία να έρθουμε σε επαφή με τη ζωή του νεολιθικού ανθρώπου και να διαπιστώσουμε τη συνέχεια του τόπου μέσα στον χρόνο.

Αργυροπελεκάνοι και ροδοπελεκάνοι είναι δύο μόνο είδη πτηνών που απαντώνται στην Ορεσιτιάδα

ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΣ

Τόπος φιλοξενίας για σπάνια και απειλούμενα είδη

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

Η περιοχή της λίμνης μας είναι προστατευόμενη τοποθεσία του «Δικτύου Natura 2000» και ορίστηκε το 1974 από το υπουργείο Πολιτισμού ως «τόπος εξαιρετού φυσικού κάλλους». Βρίσκεται σε υψόμετρο 630 μ. και έχει νεφροειδές σχήμα, που οφείλεται στην εισχώρηση της λοφώδους χερσονήσου στην οποία είναι κτισμένη η πόλη. Εκτός από τοπίο υψηλής αισθητικής αξίας, η φυσική λεκάνη της λίμνης, η οποία περικλείεται από βουνά εξαιρετικής γεωμορφολογίας, αποτελεί έναν μοναδικό υδροβιότοπο, τόσο για τα μεταναστευτικά πουλιά που τη χρησιμοποιούν ως ενδιάμεσο σταθμό – κυρίως τα υγρολίβαδά της – όσο και για πουλιά που ζουν και αναπαράγονται στο παραλίμνιο δάσος της (που αποτελείται από πλατάνια, λεύκες, ιτιές, φτελιές, σκληθήρα, κρανιές κ.ά.) και στους καλαμώνες, που βρίσκονται περιμετρικά αυτής. Έχουν παρατηρηθεί 211 διαφορετικά είδη πουλιών, από τα οποία τα 57 προστατεύονται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Συντηρεί σπάνια και απειλούμενα είδη όπως τη λαγγάνα, τον ροδοπελεκάνο και τον αργυροπελεκάνο, τον αργυροτσικνιά, τη χαλκόκοτα, τον χινοπρίστη και άλλα. Εκτός όμως από την πλούσια ορνιθοπανίδα, δεν υστερεί η ιχθυοπανίδα της. Η λίμνη είναι πλούσια σε γριβάδια, τούρνες, πλατίκες, γουλιανούς και πέρκες. Το σπουδαίο οικοσύστημα συμπληρώνει το πανέμορφο βουνό που υπάρχει δίπλα της, το οποίο είναι πλούσιο σε ανθοφόρα φυτά όπως ορχιδέες, κρίνους, κρόκους, ίριδες, ανεμώνες και κυκλάμινα, καθώς επίσης και σε μεγάλη ποικιλία πεταλούδων, ορισμένα είδη των οποίων έχουν περιορισμένη εξάπλωση στην υπόλοιπη Ελλάδα. Η λίμνη λοιπόν είναι ένας σπάνιος υδροβιότοπος που συνυπάρχει αρμονικά με τον οικιστικό ιστό, χωρίς να διαταράσσεται η λειτουργία του.

ΚΑΣΤΟΡΙΑΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

Ξεχωριστό πλεούμενο με πολλαπλές χρήσεις

ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΙΔΗ

Το καστοριανό καράβι είναι ένας ιδιαίτερος τύπος πλωτού μέσου, με διαφορετική και ξεχωριστή κατασκευή, του οποίου οι ρίζες ανάγονται στα προϊστορικά χρόνια. Τα πρώτα εκείνα πλεούμενα της λίμνης ήταν – πιθανότατα – μονόξυλα κατασκευασμένα από έναν κορμό δέντρου με εσωτερική κοιλότητα, την οποία δημιουργούσαν με τη βοήθεια της φωτιάς. Αυτή η μέθοδος με την πάροδο των χρόνων εξελίχθηκε, διατηρώντας ωστόσο αναλλοίωτο τον αρχικό τρόπο κατασκευής. Ξεχωρίζει από άλλου τύπου καράβια για τις έντονα υπερυψωμένες άκρες του, οι οποίες ονομάζονται «πρύμνες» ή «μπρύμες», και κατασκευάζεται κυρίως από καραγάτσι, καστασιά ή ξύλο φτελιάς, που του προσδίδει μεγάλη αντοχή. Το μήκος του φτάνει από πέντε έως επτά μέτρα και το πλάτος του από 50 μέχρι 60 εκατοστά μπροστά και 1,10-1,15 μέτρο πίσω. Είναι δομημένο έτσι ώστε να καλύπτει μικρές αποστάσεις και να αντιμετωπίζει και να αντέχει σε δυσμενή καιρικά φαινόμενα. Δεν είναι ταχύπλοο αλλά μπορεί να πλέει σε αβαθή μέρη και να πλησιάζει εύκολα στις αμμουδιές.

Πρωτόγνωρος είναι και ο τρόπος κωπηλασίας. Ο караβοκύρης «λάμνει» ολόρθος προς την μπροστινή πρύμνη, ενώ δεν υπάρχει κηδάλιο. Με επιδέξιους χειρισμούς των κουπιών, ο караβοκύρης κανονίζει την κατεύθυνση και τις στροφές του καραβιού και αποφεύγει μεγάλα κύματα. Το καράβι χρησιμοποιούνταν στο ψάρεμα αλλά και ως μεταφορικό μέσο. Έτσι πραγματοποιούνταν η επικοινωνία με τα γύρω χωριά, το Μαυροχώρι και το Δισπηλιό, αλλά και με τέτοια καράβια ξεπροβόδιζαν αυτούς που έφευγαν στην ξενιτιά, για να συνεχίσουν από εκεί τον δρόμο τους με ζώα. Επίσης, κατά τον Μακεδονικό Αγώνα, μετέφεραν οπλαρχηγούς και ένοπλα τμήματα σε παρόχθια σημεία. Πλέον η χρήση του δεν είναι τόσο απαραίτητη όσο ήταν τα παλαιότερα χρόνια, αλλά υπάρχουν ορισμένοι, κυρίως ψαράδες, που τα χρησιμοποιούν ακόμη.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΟΥΡΤΣΟΥΛΑΣ

Το Καστοριανό Καράβι λειτουργεί ως μέσο μεταφοράς και ως αλιευτικό σκάφος από τα προϊστορικά χρόνια

ΓΥΡΟΛΙΜΝΙΑ

Από τη «Σπηλιά του Δράκου» στις δροσιστικές βουτιές

ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, ΝΙΚΗΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Τι καλύτερο από μια βόλτα γύρω από τη λίμνη της Καστοριάς; Πολλοί νέοι επιλέγουν να περάσουν τον ελεύθερο χρόνο τους δίπλα στη λίμνη, απολαμβάνοντας τη μαγευτική θέα και τη φύση, είτε με την παρέα τους είτε μόνοι. Συνήθως, πολλοί προτιμούν να ξεκινήσουν τον περίπατό τους από τη νότια πλευρά της πόλης και να κατευθυνθούν προς τη βόρεια. Στη διαδρομή αυτή υπάρχουν μοναχικοί ψαράδες με τα καλάμια τους, ποδηλάτες και περιπατητές που απολαμβάνουν τη βόλτα τους δίπλα στα πλατάνια της λίμνης, τις πάπιες και τις καστοριανές βάρκες – τα «καράβια» όπως τις αποκαλούν οι ντόπιοι – που αράζουν στις όχθες της λίμνης.

Περπατώντας προς τη νοτιοανατολική όχθη της λίμνης, συναντάει κανείς τη «Σπηλιά του Δράκου», ένα άνοιγμα στο εσωτερικό του βουνού το οποίο είναι γεμάτο από σταλαγμίτες και σταλακτίτες, διαδρόμους και τέσσερις υπόγειες λίμνες. Η ομορφιά του «κόβει την ανάσα», μεταφορικά και κυριολεκτικά, αφού το σπήλαιο δεν οξυγονώνεται. Πλέον, λειτουργεί ως τουριστικό αξιοθέατο και δέχεται εκατοντάδες επισκέπτες καθημερινά. Σύμφωνα με την παράδοση, ο χώρος ήταν χρυσωρυχείο το οποίο φύλαγε ένας δράκος που έβγαζε φλόγες και δηλητηριώδεις ατμούς από το στόμα του σε όποιον τολμούσε να πλησιάσει τη σπηλιά. Ο πρώτος βασιλιάς της Καστοριάς, ο Κάστωρ, θέλοντας να ξεναγήσει τον αδελφό του, Πολυδεύκη, στην πόλη, του έδειξε το τεράστιο σπήλαιο. Για να μπορέσουν όμως να μπουν μέσα, ο Κάστωρ υποσχέθηκε πολλά δώρα σε όποιον κατάφερε να σκοτώσει τον δράκο. Τότε ένας νεαρός πάλεψε μαζί του και κατάφερε να τον νικήσει, ρίχνοντας το πτώμα του στη λίμνη. Αμέσως οι κάτοικοι

της πόλης μπήκαν ενθουσιασμένοι στη σπηλιά, κρατώντας αναμμένους δαυλούς. Σε ένα σημείο της διαδρομής όμως οι δαυλοί έσβησαν και ακούστηκε μια φωνή που τους είπε:

«Εκείνος που θα σκύψει για να πάρει μία χούφτα της λάσπης που πατάει θα το μετανιώσει... αλλά και εκείνος που δεν θα πάρει πάλι θα μετανιώσει!». Όσοι δεν δίστασαν να πάρουν λίγη από τη λάσπη, βγαίνοντας απ' τη σπηλιά συνειδητοποίησαν πως κρατούσαν υγρή χρυσόσκονη! Μάλιστα, μερικές παραλλαγές του θρύλου αναφέρουν πως ο δράκος έβγαине συχνά στη λίμνη για να συγκεντρώσει προμήθειες και να θρέψει την οικογένειά του. Λίγα μέτρα μετά τη σπηλιά βρίσκεται το μοναστήρι της Παναγίας της Μεσσησιοπότισσας ή Μαυριώτισσας, όπως μετονομάστηκε από το απέναντι χωριό, το Μαυροχώρι. Έχει κτιστεί τον 11ο αιώνα και είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Συγκλονιστικό είναι το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας αφαιρέθηκαν από τις τοιχογραφίες τα μάτια των εικονιζόμενων αγίων. Το τοπίο έξω και γύρω από αυτήν κατακλύζεται από πανύψηλα και μεγάλα πλατάνια που απλώνουν τις ρίζες τους στον δρόμο, ενώ τα κλαδιά τους βυθίζονται μέσα στο νερό. Λέγεται επίσης πως εκεί βρίσκεται το μεγαλύτερο ηλικιακά δέντρο της πόλης, ένας πλάτανος εννιακοσίων ετών! Το μέρος είναι ιδανικό για να κάνει κανείς μια στάση. Η εκκλησία της μονής λειτουργεί καθημερινά. Το θέαμα που θα αντικρίσει κάποιος κάνοντας τη γυρολιμνιά δεν περιορίζεται στα δέντρα, στις πάπιες και στους ψαράδες. Υπάρχει έντονη δραστηριότητα μέσα στη λίμνη, με κυριότερη την κωπηλασία. Καθημερινά διασχίζουν τη λίμνη κωπηλάτες με τις βάρκες τους, ανεξαρτήτως ηλικίας. Επίσης το καλοκαίρι πραγματοποιούνται και άλλα αθλήματα, όπως κανό, θαλάσσιο σκι, καγιάκ και ιστιοπλοΐα. Η αγαπημένη δραστηριότητα των παιδιών της ηλικίας μας όμως είναι να μαζεύονται στην πλαζ και στο ΔΗΝΑΚ – το πρώτο ναυαθλητικό κέντρο της περιοχής – και εκεί με την παρέα τους και τη συντροφιά της μουσικής που επιλέγουν να βουτάνε στη λίμνη. Εμπειρικά, δεν υπάρχει καλύτερο συναίσθημα από εκείνο του να είσαι όλη μέρα με τους φίλους σου, να συζητάτε, να γελάτε και στο τέλος να κάνετε και μια βουτιά στη λίμνη!

Η «Σπηλιά του Δράκου» έχει τους δίκους της μύθους και ξεχωριστή γοητεία

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΕΙΣΗΜ ΑΛΕΙΩΟΥ/WWW.SPILAIORAKOUKASTOR.GR

Η Παναγία Κουμπελίδικη με τον χαρακτηριστικό ψηλό τρούλο της είναι από τους πιο ξεχωριστούς ναούς της Καστοριάς

ΤΩΝ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ΦΑΙΗΣ ΓΑΛΛΟΥ, ΙΩΑΝΝΑΣ ΜΟΣΧΟΥ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, ΣΠΥΡΟΥ ΠΟΥΛΑΚΟΥ, ΠΑΡΗ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

«Εάν ποτέ χανόταν η βυζαντινή παράδοση, η Καστοριά αρκεί για να ανακτηθεί» υποστήριξε ο βυζαντινολόγος Henri Gregoire. Πράγματι, το βυζαντινό παρελθόν ξεπροβάλλει από κάθε γωνιά σχεδόν της μικρής μας πόλης. Το πλήθος των εκκλησιών της και η καλλιτεχνική αξία των τοιχογραφιών τους μας πληροφορούν για τη βυζαντινή τέχνη στις διάφορες φάσεις και εκφράσεις της και μαρτυρούν το ακμαίο βυζαντινό της παρελθόν.

Η ίδια η ονομασία της, «Καστοριά», μαρτυρείται ήδη από τα χρόνια του αυτοκράτορα Ιουστινιανού (6ος αι. π.Χ.). Αυτός ήταν, άλλωστε, σύμφωνα με τον ιστορικό Προκόπιο, που ίδρυσε την πόλη στον λαιμό χερσονήσου που εισχωρεί στην ομώνυμη λίμνη, η οποία μαζί με τα γύρω βουνά αποτελεί φυσική οχύρωσή της και πηγή απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς. Ο Ιουστινιανός, όμως, την προστάτευσε και με ισχυρά τείχη, από τα οποία σώζονται σήμερα λίγα τμήματα, και μετέφερε εκεί τους κατοίκους της κατεστραμμένης γειτονικής Διοκλητιανούπολης. Έτσι, η Καστοριά αποτέλεσε χαρακτηριστικό παράδειγμα βυζαντινής πόλης-κάστρου με στρατηγική σημασία.

Οι πιθανές ετυμολογίες

Από τη λέξη «κάστρο» προήλθε και η ονομασία Καστοριά, όπως υποστηρίζει από τον 12ο κιόλας αιώνα στο έργο της «Αλεξιάς» η Άννα Κομνηνή, κόρη του ιδρυτή της δυναστείας των Κομνηνών Αλεξίου Α'. Μια επιγραφή, όμως, του ίδιου αιώνα στους Αγίους Αναργύρους ονομάζει την Καστοριά «Κάστωρος πόλιν», ακολουθώντας μια τοπική παράδοση, κατά την οποία η πόλη κτίστηκε από τον Κάστορα, έναν από τους μυθικούς αδελφούς Διόσκουρους, με υπόδειξη του μαντείου των Δελφών. Πιθανότερη, όμως, ίσως είναι η άποψη ότι το όνομα Καστοριά οφείλεται στους κάστορες που ζούσαν παλαιότερα στις όχθες της λίμνης.

Η γεωγραφική της θέση, που διευκόλυνε την επικοινωνία με τα σημαντικότερα κέντρα της εποχής, συνέβαλε στην οικονομική και πολιτιστική της ανάπτυξη, αλλά προσέκλυσε και διάφορους εχθρούς. Στα τέλη του 10ου αι. καταλαμβάνεται από τον βούλγαρο τσάρο Σαμουήλ. Την απελευθερώνει ο αυτοκράτορας Βασίλειος Β' Βουλγαροκτόνος και την ορίζει πρώτη επισκοπή της νέας μητρόπολης Αχρίδας. Στα τέλη του 11ου αι. καταλαμβάνεται από τους Νορμανδούς της Σικελίας, αλλά σύντομα απελευθερώνεται από τον Αλέξιο Α' Κομνηνό με στρατηγό τον Γεώργιο Παλαιολόγο, γεγονός που αφηγείται εκτενώς η Άννα Κομνηνή στο προαναφερθέν έργο «Αλεξιάς». Λίγα χρόνια αργότερα λεηλατείται από τους Σταυροφόρους της Α' Σταυροφορίας (1096). Ο 12ος αι. είναι αιώνας ειρήνης και οικονομικής άνθησης για την Καστοριά.

Μετά την άλωση του 1204

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους το 1204 και τον διαμελισμό της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας σε λατινικά και ελληνικά κράτη, η Καστοριά εντάσσεται αρχικά στο ελληνικό κράτος της Ηπείρου. Αφού γνωρίσει μια σύντομη κατοχή από τον βούλγαρο τσάρο Μιχαήλ Ασάν, περνά στην κυριαρχία της αυτοκρατορίας της Νίκαιας. Όταν το 1261 ο αυτοκράτορας Νίκαιας Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος ανακαταλαμβάνει την Κωνσταντινούπολη, η Καστοριά αποτελεί και πάλι μέρος της νέας Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Το 1350 αρχίζει η

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΕΘΦΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Μια αρχόντισσα με βυζαντινές ρίζες

Ένα ταξίδι στο παρελθόν της Καστοριάς, της οποίας η στρατηγική θέση απέφερε οικονομική ανάπτυξη αλλά και πολλούς κατακτητές - Η Παναγία Κουμπελίδικη και οι άλλοι χαρακτηριστικοί ναοί της πόλης

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΕΘΦΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Η οικογένεια Λημνιώτη στον ναό των Αγίων Αναργύρων

σερβική κατοχή με τον Στέφανο Δουσάν. Το 1374 περνά στα χέρια της αλβανικής οικογένειας Μουζάκι, χωρίς να ανακοπεί η ευημερία και ακμή της, μέχρι το 1385, οπότε αρχίζει η περίοδος της Τουρκοκρατίας, που για την Καστοριά διήρκεσε πάνω από 5 αιώνες! Η απελευθέρωσή της ήρθε με τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο στις 11 Νοεμβρίου 1912, ημέρα εορτής του Αγίου Μεγαλομάρτυρα Μηνά, που από τότε είναι ο πολιούχος της.

Ωστόσο, το έμβλημα της Καστοριάς είναι μια εκκλησία αφιερωμένη στην Παναγία, μια εκκλησία-κόσμημα, η Κουμπελίδικη.

Οι σημαντικότεροι βυζαντινοί ναοί

Στην ακρόπολη του βυζαντινού κάστρου, κοντά σε έναν σωζόμενο πύργο του, στέκει αγέρωχη εδώ και αιώνες η εκκλησία της Παναγίας Καστριώπισσας (από τη λέξη «κάστρο») ή Κουμπελίδικης, όπως ονομάστηκε επί Τουρκοκρατίας, επειδή το σήμα κατατεθέν της είναι ο ψηλός της τρούλος που στα τουρκικά λέγεται «κουμπές». Ιταλική βόμβα το 1940 τον γκρέμισε και αναστηλώθηκε, έχασε όμως μεγάλο μέρος των τοιχογραφιών του.

Είναι τρίκογχος ναός, ο μοναδικός με τρούλο και διπλό νάρθηκα, που προοριζόταν να γίνει το μαυσωλείο ενός άρχοντα της περιοχής.

Εξωτερικά παρατηρώντας τον εντυπωσιαζόμαστε από την ιδιαίτερη, κεντημένη θαρρείς, τοιχοποιία του. Αίσθηση προκαλεί και ο χορός της Σαλώμης ακριβώς πάνω από την είσοδο, μαζί με άλλες σκηνές από τον βίο του Ιωάννη του Προδρόμου. Χρονολογούνται το 1496, μαρτυρώντας καλλιτεχνική δραστηριότητα και επί Τουρκοκρατίας!

Εσωτερικά ο ναός είναι κατάγραφος με τοιχογραφίες του 13ου και του 17ου αι. Οι παραστάσεις που σώζονται στον κυρίως ναό σχετίζονται με τις μεγάλες εορτές: ο Ευαγγελισμός, η Γέννηση, η Έγερση του Λαζάρου, η ιδιαίτερη Κοίμηση της Θεοτόκου με τους Αποστόλους εκ Περμάτων, η Βαΐσφορος κ.ά. Χαμηλότερα απεικονίζονται ολόσωμοι άγιοι. Στον νάρθηκα υπάρχουν παραστάσεις από τον θεομητορικό κύκλο, όπως η Γέννηση και τα Εισόδια της Θεοτόκου, καθώς και πιο σπάνιες σκηνές, όπως η Μνηστεία της με τον Ιωσήφ. Σπάνια η ορθόδοξη παρουσίαση

Ο τάφος του Παύλου Μελά στον Ταξιάρχη Μητροπόλεως

Η καμάρα του κεντρικού κλίτους με τα τρία πρόσωπα του Χριστού στον ναό του Αγίου Στεφάνου

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΕΘΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

της Αγίας Τριάδας στην καμάρα του εσωνάρθηκα, που αποτυπώνει το δόγμα της «Περιχώρησης»: ο Παλιός των Ημερών (κατά τον προφήτη Δανιήλ) κρατά στην αγκαλιά του τον Χριστό Παντοκράτορα, που με τη σειρά του κρατά σφιχτά το Άγιο Πνεύμα με τη μορφή περιστεριού.

Άγιος Νικόλαος Κασνίτζης

Πολύ κοντά στη βυζαντινή ακρόπολη, όπου βρίσκεται η Κουμπελίδικη, αλλά έξω από τα τείχη, στην πλατεία Ομονοίας, βρίσκεται ο ιερός ναός του Αγίου Νικολάου του Κασνίτζη. Τον ανήγειρε και τον διακόσμησε ο μάγιστρος Νικηφόρος Κασνίτζης προς τιμήν του προστάτη και ευεργέτη του αγίου. Πρόκειται για έναν μονόχωρο ναό με νάρθηκα του 12ου αι. Η τοιχοποιία του, χαρακτηριστική των ναών της Καστοριάς, αποτελείται από πέτρες στο φυσικό τους σχήμα που πλαισιώνονται από πλίνθους σε σχήμα Ν στην αψίδα του ναού, δηλωτικό μάλλον του κτήτορα και του τιμώμενου αγίου. Οι τοιχογραφίες του ναού, σημαντικά δείγματα της υστεροκομνηνικής τέχνης, διατηρούνται σε καλή κατάσταση και περιλαμβάνουν στον κυρίως ναό σκηνές από το Δωδεκάορτο, καθώς και ολόσωμες μορφές αγίων ιατρών και στρατιωτικών, μια και ο κτήτορας του ναού κατείχε το ανώτατο στρατιωτικό αξίωμα του μαγίστρου. Στην αψίδα του ιερού απεικονίζεται η Παναγία πλαισιωμένη από σεβίζοντες αγγέλους και στον δυτικό τοίχο η Κοίμησή της. Ολόσωμος ο Άγιος Νικόλαος δεσπόζει στον νότιο τοίχο, ενώ σκηνές από τον βίο του κοσμούν τον νάρθηκα, όπου απεικονίζεται και ο κτήτορας Νικηφόρος να του προσφέρει ένα ομοίωμα του ναού.

Ταξιάρχης Μητροπόλεως

Πολύ κοντά στην πλατεία Ομονοίας, πίσω από τη Μητρόπολη Καστοριάς, βρίσκεται ο ιερός ναός του Ταξιάρχη Μητροπόλεως του 10ου αιώνα. Ανήκει στον τύπο της τρίκλιτης βασιλικής με το κεντρικό

του κλίτος υπερυψωμένο και με πλούσια διακοσμημένη τοιχοδομία.

Στην πρόσοψη απεικονίζονται οι αρχάγγελοι Γαβριήλ και Μιχαήλ να παραστέκουν στη Θεοτόκο και κάτω από τον Μιχαήλ ο βούλγαρος ηγεμόνας της περιοχής το 1255/6, ο Μιχαήλ Ασάν, και πιθανότατα η σύζυγός του Άννα. Στη νότια εξωτερική όψη υπάρχουν τοιχογραφίες κεκοιμημένων του 15ου αι. Ανάμεσά τους και ένα μέλος της αλβανικής αρχοντικής οικογένειας Μουζάκη, που ανήγειρε τον Άγιο Αθανάσιο Μουζάκη και κατείχε την Καστοριά πριν από τους Τούρκους.

Στο εσωτερικό του ναού σώζονται δύο στρώματα τοιχογραφιών. Στον νάρθηκα αγνοούνται νωπογραφίες του 10ου αι., από τις πρωιότερες στον ελλαδικό χώρο μετά την Εικονομαχία. Στο μεσαίο κλίτος επικαλύφθηκαν τον 14ο αι. με δεύτερο στρώμα, δωρεά ενός ιερομόναχου Δανιήλ, ο οποίος αναφέρει και τον τότε ηγεμόνα της περιοχής, τον Σέρβο Συμεών Παλαιολόγο. Στο μεσαίο κλίτος, επίσης, υπάρχουν κιονοστοιχίες με υλικά από παλαιοχριστιανικούς ναούς. Στην αψίδα του ιερού η Παναγία η Πλατυτέρα διατηρεί τη ζωντάνια των χρωμάτων, στοιχείο που ξεχωρίζει την Καστοριά ως καλλιτεχνικό κέντρο.

Σε μια γωνιά του ναού «αναπαύεται» μαζί με τη σύζυγό του Ναταλία Δραγούμη ο μακεδονομάχος Παύλος Μελάς, πρωτεργάτης και σύμβολο του μακεδονικού αγώνα. Αφησε την τελευταία του πνοή το 1904 στο χωριό Στάτιστα που μετονομάστηκε σε Μελάς προς τιμήν του.

Άγιοι Ανάργυροι

Στη βόρεια πλευρά της πόλης χτίστηκε στα τέλη του 10ου αιώνα ο ναός των Αγίων Αναργύρων, η μόνη στην Καστοριά με μαρμάρινο διάκοσμο. Είναι άλλη μια τρίκλιτη βασιλική με νάρθηκα με το κεντρικό κλίτος αρκετά ψηλότερο και με «κεντημένη» τοιχοποιία – προφανώς την περίοδο αυτή λειτουργεί τοπικό οικοδομικό εργαστήριο.

Το 12ο αιώνα ο Θεόδωρος Λημνιώτης τη διακοσμή με νέες τοιχογραφίες, σεβόμενος αυτές των αρχών του 11ου αι., και την αφιερώνει στους Αγίους Αναργύρους, θεραπευτές αγίους, επειδή υπέφερε από υδρωπικία. Τους εικονογραφεί μάλιστα στον ανατολικό τοίχο, στο ύψος της Παναγίας της Πλατυτέρας (της Νικοποιού)! Σε μια άλλη νωπογραφία ο Χριστός στεφανώνει τους δύο αγίους. Το νότιο κλίτος είναι αφιερωμένο στους Αγίους Αναργύρους, όπου υπάρχει και παράσταση του Λημνιώτη ως μοναχού, ενώ το βόρειο κλίτος στον προστάτη του, τον Άγιο Γεώργιο. Εκεί βρίσκεται και παράσταση της οικογένειας Λημνιώτη δεόμενης στη βρεφοκρατούσα Παναγία. Στο μεσαίο κλίτος ο επιτάφιος θρήνος διακρίνεται για τη δραματική του ένταση.

Στον νάρθηκα κυρίαρχη παράσταση είναι η Ανάληψη και αξιοσημείωτη μια επιγραφή όπου ο Λημνιώτης φιλοσοφεί για τον χρόνο και την τριμερή ψυχή. Η επικοινωνία όλων των θεμάτων των τοιχογραφιών και οι έμμετρες επιγραφές αποτυπώνουν τις αντιλήψεις του και αποκαλύπτουν το επίπεδο μόρφωσης και την ισχυρή προσωπικότητά του. Χάρη σε αυτόν και στη σύζυγό του Άννα Ραδηνή θεμελιώνεται η καλλιτεχνική σχολή της Καστοριάς με σημαντικούς ζωγράφους από την Κωνσταντινούπολη, οι οποίοι παραμένουν στην Καστοριά και δημιουργούν μερικά από τα αριστουργήματα της βυζαντινής τέχνης.

Άγιος Στέφανος

Έξω από τα βυζαντινά τείχη βρίσκεται και ο μικρός ναός του Αγίου Στεφάνου, πολύ κοντά στους Αγίους Αναργύρους και στον ίδιο αρχιτεκτονικό τύπο, με τη διαφορά ότι έχει υπερβολικά υπερυψωμένο το μεσαίο κλίτος και γυναικωνίτη. Είναι ο παλαιότερος βυζαντινός ναός της πόλης (9ος αι.). Στην αψίδα του ιερού υπάρχει σύνθρονο με επισκοπικό θρόνο. Και αυτός ο

ναός διακοσμήθηκε με τουλάχιστον δύο στρώματα τοιχογραφιών. Στον νάρθηκα σώζονται οι αρχικές τοιχογραφίες του 9ου αι. Εντυπωσιάζει η Δευτέρα Παρουσία με τη σύναξη των Αποστόλων και ο φλεγόμενος Άδης, κάτω από τον οποίο σε επιζωγράφηση του 13ου αι. ο Θεόδωρος Λημνιώτης, εγγονός πιθανότατα του συνονόματου κτήτορα των Αγίων Αναργύρων, προσφέρει ομοίωμα του ναού στον Άγιο Στέφανο. Είναι αυτός που ανέλαβε να διακοσμήσει εκ νέου τον ναό. Η οικογένεια Λημνιώτη δημιουργεί παράδοση ζωγραφικής στην Καστοριά παρά τις διαφορές στο ύψος. Του 13ου αι. είναι οι τοιχογραφίες του κεντρικού κλίτους, που επαναλαμβάνουν τις αρχικές. Ψηλά στον θόλο απεικονίζονται οι τρεις ηλικίες του Χριστού (ο Παντοκράτορας, ο Παλιός των Ημερών και ο Χριστός Εμμανουήλ), πιο κάτω οι προφήτες και χαμηλότερα οι μεγάλες εορτές. Υπάρχουν και τοιχογραφίες αφιερωτών του 14ου αι. Στον γυναικωνίτη, τέλος, βρίσκεται παρεκκλήσι με την παράσταση της Αγίας Άννας της γαλακτοτροφούσας.

Παναγία Μαυριώτισσα

Ιδιαίτερα αγαπητή στους Καστοριανούς είναι και η Μονή Παναγίας Μαυριώτισσας που βρίσκεται έξω από την πόλη, στην όχθη της λίμνης. Λέγεται ότι την ίδρυσε ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός στο σημείο όπου αποβίβασσαν τα στρατεύματά του το 1083 και απελευθέρωσαν την πόλη από τους Νορμανδούς. Ο αυτοκράτορας απεικονίζεται σε εξωτερική τοιχογραφία μαζί με τον Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο πλάι στη Ρίζα του Ιεσσαί.

Τέλος, το υψηλό καλλιτεχνικό επίπεδο της μεσοβυζαντινής Καστοριάς μαρτυρούν και οι σπάνιας ποιότητας εικόνες που φιλοξενεί το Βυζαντινό Μουσείο της. Να ευχαριστήσουμε την Εφορεία Αρχαιοτήτων Καστοριάς και το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού για την προσφορά και τη βοήθειά τους.

Το αρχοντικό Σκούταρη, ακόμη πιο όμορφο με τη βοήθεια του χιονιού. Διακρίνεται η διαφορά των οικοδομικών υλικών και του μεγέθους των παραθύρων μεταξύ των ορόφων

Τα μυστικά των αρχοντικών

Πώς τα σπίτια της πόλης «μαρτυρούσαν» την κοινωνική της διαστρωμάτωση - Οι αρχιτεκτονικές ιδιαιτερότητες, ο ρόλος της γουνοποιίας και οι ντουλάπες που λειτουργούσαν ως... έξοδοι κινδύνου

ΤΩΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Η Καστοριά είναι μια γραφικότερη πόλη της Βορειοδυτικής Μακεδονίας που μοιάζει βγαλμένη από παραμύθι. Καθρεφτίζεται στα νερά της λίμνης και κάθε στενό της σε βγάξει σε ένα μεγαλόπρεπο αρχοντικό, το οποίο αποτυπώνει το λαμπρό παρελθόν της πόλης. Η Καστοριά χαρακτηρίζεται και ως βυζαντινούπολη του Βορρά.

Η ιστορία των αρχοντικών ξεκινά από τον 14ο αιώνα, με την εγκατάσταση των Οθωμανών στην πόλη. Λόγω της μεγάλης αύξησης του πληθυσμού των μουσουλμάνων, οι χριστιανοί αναγκάστηκαν να χτίσουν αρχοντικά στην περιοχή Ντολτσό (από την ιταλική λέξη Dolce, που σημαίνει γλυκό κλίμα), στη νότια πλευρά της λίμνης. Επιπλέον, οικοδομήθηκαν και κάποια αρχοντικά στη βόρεια πλευρά της λίμνης, στην περιοχή Απόζαρι (από ζόρι), όπου λόγω του βουνού Βίτσι οι θερμοκρασίες κατά τους χειμερινούς μήνες ήταν και είναι πολικές. Μία άλλη παράμετρος που συνέβαλε ώστε να χτιστούν αυτά τα μεγαλοπρεπή σπίτια ήταν η ακμή της γούνας. Επιστρέφοντας οι γουναράδες από το εξωτερικό και έχοντας πλουτίσει, ένιωθαν πως είχαν χρέος να ανεγείρουν επιβλητικά σπίτια ώστε να τιμήσουν τους γονείς τους. Τέλος, η ύπαρξη τόσο πολλών αρχοντικών καταδεικνύει τον μεσαιωνικό αστικό σχεδιασμό της πόλης, την καλύτερη αισθητική, την κοινωνικοποίηση των ανθρώπων και την καλύτερη ποιότητα ζωής.

Οι τρεις κατηγορίες

Αυτά τα οικοδομήματα κατηγοριοποιούνται σε αρχοντικά, όπου κατοικούσαν οι πλούσιοι άρχοντες, νοικοκυρόσπιτα, όπου κατοικούσε η

Οροφή του καλού οντά του Αρχοντικού Τσιατσιαπά

μεσαία τάξη (έμποροι και βιοτέχνες) και λαϊκά, στα οποία κατοικούσαν οι φτωχοί. Εδώ διακρίνεται και η κοινωνική διαστρωμάτωση της εποχής. Μπορούμε εύκολα να καταλάβουμε αν ένα τέτοιο οίκημα είναι αρχοντικό ή νοικοκυρόσπιτο ή λαϊκό από το πόσους ορόφους διαθέτει. Τα αρχοντικά διαθέτουν τρεις ορόφους, τα νοικοκυρόσπιτα δύο και τα λαϊκά έναν όροφο-ισόγειο. Ακόμη, διακρίνονται σε τρεις τύπους: α) αρχοντικά σε σχήμα Π, β) σε σχήμα παραλληλόγραμμο, γ) σε σχήμα εγγεγραμμένου σταυρού σε τετράγωνο. Στα καστοριανά αρχοντικά είναι φανερή η επίδραση από τα κτίσματα της Ιταλίας και της Κωνσταντινούπολης.

Η δόμηση των οικημάτων

Τα αρχοντικά είναι δομημένα ως εξής: Ο αύλειος χώρος είναι οικοδομημένος με ψηλούς μαντρότοιχους, για να μη βλέπουν οι περαστικοί τι επικρατεί στην αυλή. Επιπλέον, υπάρχει ένας πέτρινος διάδρομος, ο οποίος έφτανε έως τη λίμνη και ονομαζόταν αβγατή ή εβγατή. Στο τέλος του διαδρόμου έδεναν τη βάρκα τους οι άρχοντες. Η βάρκα χρησίμευε στην αλιεία και ως μεταφορικό μέσο. Γενικά, ο χώρος αυτός ήταν χρηστικός διότι τα καλοκαίρια χρησιμοποιούνταν ως χώρος αναψυχής· εκεί υπήρχε ακόμη το ζυμωτήρι. Επίσης, εκεί γινόταν και η επεξεργασία της γούνας. Μπαίνοντας στο αρχοντικό, συναντάμε το ισόγειο, όπου το δάπεδο είναι πλακόστρωτο. Υπάρχουν λιγοστά παράθυρα μικρού μεγέθους, τα οποία χρησίμευαν ως πολεμιόστρες, για αερισμό και για να μην εισέρχεται πολύ φως. Ο λόγος για τον οποίο δεν ήθελαν να εισέρχεται πολύ φως ήταν ότι το ισόγειο αποτελούσε ένα «φυσικό» ψυγείο για την αποθήκευση και διατήρηση των τροφίμων και των προμηθειών. Φτάνοντας στον ημιώροφο, υπάρχουν, όπως και στο ισόγειο, σιδερόφραχτα παράθυρα τα οποία προστάτευαν την οικογένεια από τους εχθρούς. Επίσης, υπάρχει ένας χαμηλοτάβανος χώρος

στηριζόμενος σε ξύλινους δοκούς. Εκεί διέμενε το υπηρετικό προσωπικό, ενώ ήταν παράλληλα και εργαστήριο γούνας και χώρος υποδοχής.

Οι τρεις όροφοι

Ο πρώτος όροφος είναι φτιαγμένος κυρίως από πέτρα. Η διάμετρος του τοίχου είναι περίπου ένα μέτρο, κάτι που χρησιμεύει στη μόνωση, την αντισεισμική προστασία, τη σταθερότητα και – τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό – στη δύσκολη πρόσβαση των εχθρών. Στον πρώτο όροφο, όπως και στον ημιώροφο, υπάρχουν λιγοστά παράθυρα τα οποία ήταν σιδερόφραχτα, έτσι ώστε να μην εισέρχεται πολύ φως. Ανάμεσα στις πέτρες παρεμβάλλονται ξυλοδεσιές, τα λεγόμενα «χατίλια». Στην πόρτα εισόδου υπάρχει πάντοτε ένας μεταλλικός κρίκος (το ρόπτρον ή τσουκαλίδι). Περνώντας στον δεύτερο και τον τρίτο όροφο βλέπουμε πως το υλικό με το οποίο είναι οικοδομημένοι είναι τσατμάς (ξύλα, καλαμωτή, σοβάς). Ανεβαίνοντας στον δεύτερο όροφο βλέπουμε μεγαλύτερα και περισσότερα παράθυρα, που κάνουν τον χώρο ευήλιο και ευάερο. Στον δεύτερο όροφο, στα χειμερινά δωμάτια της οικογένειας, υπάρχουν χτισμένα τζάκια για να ζεσταίνονται τον χειμώνα. (Τα χειμερινά δωμάτια είναι χτισμένα σε αυτόν τον όροφο διότι όσο μεγαλύτερο είναι το υψόμετρο τόσο περισσότερο κρύο επικρατεί. Οι πόρτες των δωματίων είναι κοντές έτσι ώστε να κρατούν τη θερμότητα. Τα δωμάτια περιέχουν εντοιχισμένα ντουλάπια, στα οποία αποθήκευαν κλίμακα, υφαντά, ρούχα, βελόντζες και κουβέρτες. Τα έπιπλα απουσιάζουν από τα αρχοντικά, και για αυτόν τον λόγο έστρωναν ψάθινα στρώματα κοντά στο τζάκι για να ζεσταίνονται. Επιπρόσθετα, υπάρχουν οι «ηλιακοί», μπαλκόνια δηλαδή στραμμένα προς το φως του ήλιου (λιακωτό). Από τον κύριο όγκο του οικοδομήματος προεξέχει ένα τμήμα, το «σαχνισί» (καθέδρα του Σάχη, ιρανικής προέλευσης), στηριγμένο σε

Τοιχογραφία της
Κωνσταντινούπολης
στο Αρχοντικό Νατζή

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΒΟΥΛΑ ΠΕΡΑ

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΝΑΤΖΗ

Περίτεχνη διακόσμηση με βυζαντινό χαρακτήρα

ΤΗΣ ΗΡΩΣ ΤΣΟΠΡΑ

Το αρχοντικό Νατζή ή του κυρ Γιαννάκη οικοδομήθηκε στα μέσα του 18ου αιώνα (πιθανόν το 1753). Βρίσκεται στην παραδοσιακή περιοχή Ντολτσό, επί της οδού Βυζαντίου, κοντά στα αρχοντικά Μπασάρα και αδελφών Εμμανουήλ. Ο κυρ Γιαννάκης, ο ιδιοκτήτης του, ήταν αξιοσέβαστος και διέθετε κύρος και ελευθερία κινήσεων από την πλευρά των Τούρκων. Η προσωνυμία «Κυρ» ήταν τιμητικός τίτλος. Μετά από αυτόν το κατοίκησε ο Θεόδωρος Νατζής, το επίθετο του οποίου θεωρείται ότι υποδηλώνει βυζαντινή καταγωγή.

Ανήκει στον πρώτο τύπο αρχοντικών, είναι διώροφο με μεσοπάτωμα, έχει ορθογώνια κάτοψη και έναν κατά μήκος τοίχο, που το χωρίζει στη μέση. Αναλυτικότερα, η κάτοψη του παρουσιάζει μία ιδιομορφία: δηλαδή, σχηματίζει αμβλεία γωνία. Διαθέτει τρεις κίνες στο ισόγειο και διακοσμείται από πολύχρωμα βιτρό στους φεγγίτες. Η είσοδος στο μεσοπάτωμα και τον πρώτο όροφο πραγματοποιείται από μία εξωτερική σκάλα. Εσωτερικά, έχει περίτεχνες οροφές, ξυλόγλυπτες παραστάσεις, ζωικά και φυτικά θέματα στον χώρο υποδοχής και τον «καλό οντά» του δεύτερου ορόφου. Τέλος, φημίζεται για την εντυπωσιακή τοιχογραφία της Κωνσταντινούπολης. Η εσωτερική του διακόσμηση φιλοτεχνήθηκε από ζωγράφους οι οποίοι ήταν εξοικειωμένοι με τη βυζαντινή τέχνη.

ΔΕΛΗΝΑΝΕΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΝΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Ηθη και έθιμα μέσα από πολύτιμα εκθέματα

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΣΙΟΥΤΚΑ

Ενα αντιπροσωπευτικό δείγμα της αποτύπωσης της καθημερινής ζωής αποτελεί το Δελιανάειο Λαογραφικό Μουσείο, που βρίσκεται στην παραδοσιακή συνοικία Ντολτσό και λειτουργεί με τη φροντίδα του Προοδευτικού Σύλλογου Κυριών Καστοριάς. Τα χαρακτηριστικά εκθέματα του μουσείου, τα υφαντά, τα κεντήματα, τα παραδοσιακά φορέματα, τα νυφικά, οι φωτογραφίες, τα προσκλητήρια γάμων, τα σεντούκια καθώς και τα μαγειρικά σκεύη κρύβουν πολλές ιστορίες, αναμνήσεις και μυστικά για την καθημερινότητα των γυναικών. Κατά τη διάρκεια της ημέρας οι γυναίκες ασχολούνταν κυρίως με το νοικοκυριό του σπιτιού. Περνούσαν την ημέρα τους υφαίνοντας ρούχα στον αργαλειό, μαγειρεύοντας φαγητά και φτιάχνοντας πίτες που έψηναν στο «σάτσι».

Μια φορά την εβδομάδα ζύμωναν το ψωμί, το έψηναν στην πινακωτή και έπειτα το αποθήκευαν στο ζυμωτάρι. Όταν ερχόταν η ώρα να παντρευτεί μια γυναίκα, καλούσαν τον εκλεκτό άνδρα στο σπίτι, κάθονταν στο επίσημο δωμάτιο του σπιτιού, την τραπεζαρία, και του πρόσφεραν καφέ. Η νύφη συνήθως κρυφοκοίταζε τον γαμπρό από ένα κοντινό δωμάτιο και αν της άρεσε του πρόσφερε γλυκό καφέ, ενώ σε περίπτωση που δεν της άρεσε πικρό. Με αυτόν τον τρόπο εξέφραζαν την ευχαρίστηση ή τη δυσαρέσκειά τους. Βασίλισσα λοιπόν ήταν στο σπίτι της η καστοριανή γυναίκα, μοχθούσε για την οικογένειά της, προσφέροντας συγχρόνως και στο κοινωνικό σύνολο με την εργατικότητα και την καλαισθησία της. Ευχαριστούμε θερμά την Εφορεία Αρχαιοτήτων και τον Προοδευτικό Σύλλογο Κυριών Καστοριάς για την πολύτιμη βοήθειά τους.

Καστοριανό νυφικό από το Δελιανάειο Λαογραφικό Μουσείο

Το Αρχοντικό Νατζή σε ομοίωμα του Ν. Πιστικού

χνηθεί από καλλιτέχνες της Ηπείρου. Ο τρίτος και τελευταίος όροφος είναι πολυεπίπεδος, διαθέτει παράθυρα με βιτρό, τα οποία δείχνουν την καλαισθησία και την αισθητική. Επίσης, ο χώρος αποτελείται από τα καλοκαιρινά δωμάτια, τα οποία και αυτά, όπως και στον δεύτερο όροφο, έχουν ντουλάπια και εσωτερικά περβάζια στα παράθυρα για να έχει η οικογένεια θέα στη λίμνη. Είναι κατά κάποιον τρόπο και χώρος δεξιώσεων. Υπάρχει ένα υπερυψωμένο τμήμα για την ορχήστρα των μουσικών και ένας ακόμα «καλός» οντάς, όπου συγκεντρώνονταν συγγενείς και κάποιοι εκπρόσωποι της ανώτερης τάξης σε γάμους και ονομαστικές εορτές. Ο χώρος χωριζόταν ανάλογα με την κοινωνική προέλευση. Για παράδειγμα, στον «καλό» οντά κάθονταν οι συγγενείς της άρχουσας τάξης, σε έναν άλλον χώρο οι όχι τόσο επιφανείς ευγενείς και σε έναν άλλο οι γείτονες. Τέλος, η στέγη είναι φτιαγμένη από κόκκινο κεραμίδι.

Το έθιμο των «εγκαίνων»

Αντί επιλόγου να θυμίσουμε ένα έθιμο της Καστοριάς: Όταν τελείωνε το χτίσιμο του σπιτιού, γινόταν μια μάζωξη και ο κάθε καλεσμένος προσέφερε δώρα για το σπίτι. Τα δώρα τοποθετούνταν πάνω σε έναν ξύλινο σταυρό που είχαν φτιάξει οι νοικοκυραίοι.

Τα εμβληματικά αντιπροσωπευτικά δείγματα αρχοντικών που έχουν διασωθεί είναι των: Τσιατσιπά (όπου και λειτουργεί έκθεση ομοιωμάτων αρχοντικών της Καστοριάς, έργων του Νικολάου Πιστικού), των αδελφών Εμμανουήλ (συντρόφων του Ρήγα Φεραίου - σήμερα στεγάζεται το Ενδυματολογικό μουσείο), του Νατζή, Μπασάρα, Νεράτζη-Αϊβάζη (Λαογραφικό μουσείο), Παπατέρπου, Σκούταρη, Μπατρίνου, Δελιδίνα, Στεφανή, Πουλιόπουλου, Γάκη, Πηχεώνος (Μουσείο Μακεδονικού αγώνα), Τζώτζα, Ωρολογόπουλου και Βέργουλα (δύο αρχοντικά, το ένα από τα οποία στεγάζει την έκθεση φωτογραφιών του διακεκριμένου καστοριανού φωτογράφου Λεωνίδα Παπάζογλου).

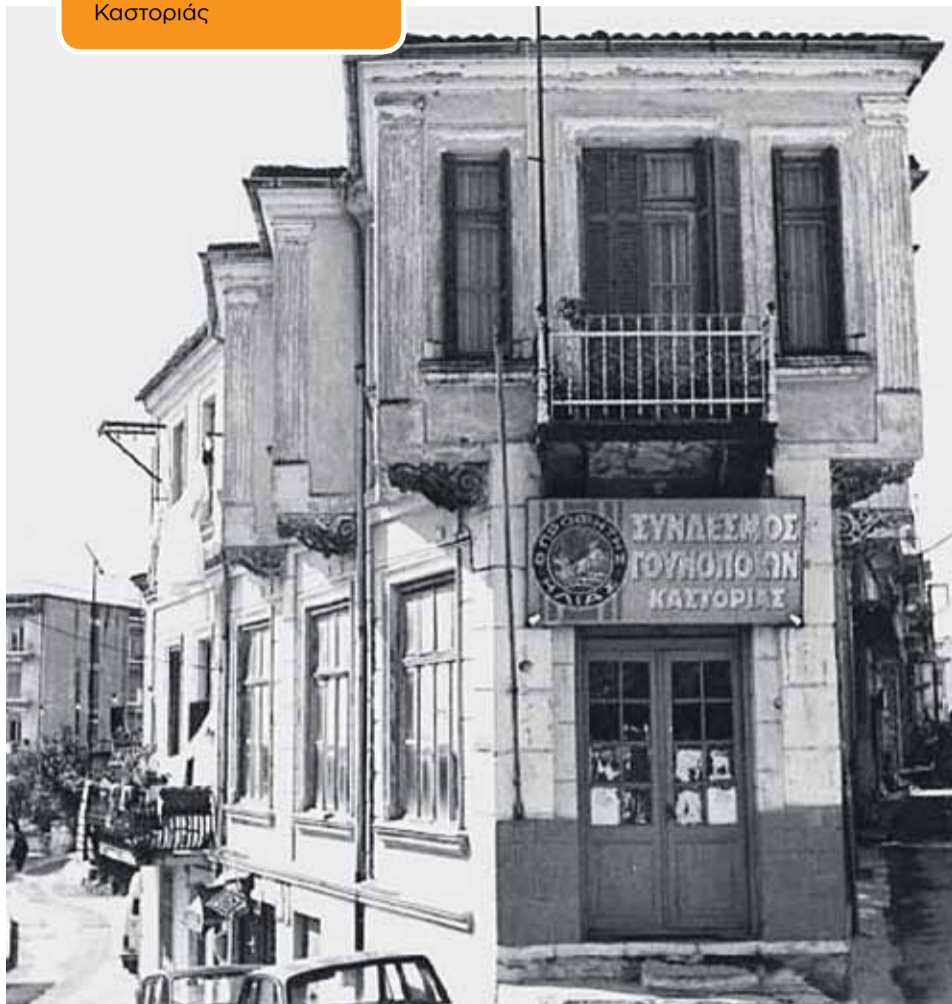
τρία-τέσσερα ξύλα, τις αντηρίδες. Είναι ένας συνήθης χώρος στα περισσότερα αρχοντικά όπου επιτρέπεται να κάθονται μόνο ο οικοδεσπότης με τη σύζυγό του για να έχουν οπτική επαφή με τον δρόμο.

Τα δωμάτια και η διακόσμηση

Ο υπόλοιπος χώρος διαθέτει πολλά επίπεδα. Υπάρχει ένας νοερός τρόπος κατάτμησης του χώρου. Σε μία από αυτές τις αναβαθμίσεις ήταν ο «καλός» οντάς, όπου μπορούσαν να πάνε μόνο οι επίτιμοι προσκεκλημένοι του οικοδεσπότη. Μεγάλο μέρος του χώρου καταλάμβανε η σάλα, όπου γίνονταν γιορτές. Στοιχειώδης διακόσμηση δεν υπάρχει. Αυτό που θεωρούσαν διακόσμηση οι Καστοριανοί ήταν η ξυλόγλυπτη στα ταβάνια και στις ντουλάπες και οι τοιχογραφίες. Οι ντουλάπες ή αλλιώς «μεσάντρες» (μυστική ονομασία για τις ντουλάπες, οι οποίες, σε περίπτωση εισβολής των Τούρκων, λειτουργούσαν ως καταπακτή για τη διαφυγή των αντρών), έχουν έναν ιδιαίτερο ανθικό διάκοσμο με σχέδια επηρεασμένα από τον συγκερασμό τριών διαφορετικών πολιτισμών: του ελληνικού, του βυζαντινού και του δυτικού. Τα ταβάνια είναι ξυλόγλυπτα και έχουν φιλοτε-

Το Αρχοντικό Μπασάρα

Το κτίριο του
Συνδέσμου Γουνοποιών
Καστοριάς

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: Π. ΕΡΕΠΙΝΙΔΗΣ

Γυναίκες και
άνδρες που
εργάζονται στη
γουνοποιία

Η μακραίωνη παράδοση της γουνοποιίας

Η απασχόληση που χαρακτηρίζει την Καστοριά, η οποία έφερε πλούτη και φήμη στους κατοίκους της, και η προειδοποίηση να μη χαθεί η πολύτιμη τεχνογνωσία

ΤΩΝ **ΝΑΤΑΛΙΑΣ ΣΜΑΛΙΟΥ,**
ΜΕΛΙΝΑΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΤΕΖΙΑ,
ΜΑΡΙΟΥ-ΠΑΥΛΟΥ ΤΣΑΜΠΑΛΑ,
ΣΑΒΒΙΝΑΣ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ,
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥ

Η γουνοποιία είναι η σημαντικότερη επαγγελματική δραστηριότητα στην Καστοριά. Από τα μέσα του 20ού αιώνα η Καστοριά καθιερώνεται ως σημαντικό διεθνές κέντρο κατεργασίας και παραγωγής ποιτικών γουναρικών, μοναδικό στην Ευρώπη, το εμπόριο των οποίων έχει αποφέρει σημαντικά κέρδη στην τοπική και εθνική οικονομία. Επισκεφθήκαμε και συζητήσαμε το θέμα με τον Λεωνίδα Πουλιόπουλο, πρώην καθηγητή του ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας και μελετητή της ιστοριογραφία της γούνας. Όπως εξηγεί ο κ. Πουλιόπουλος, η επαγγελματική ενασχόληση των Καστοριανών με την παραγωγή και εμπορία προϊόντων γούνας καταγράφεται περίπου από το 1600 μ.Χ. Η γνώση της γουνοποιίας προήλθε κυρίως από την Κωνσταντινούπολη. Πιθανολογείται ότι Καστοριανοί που μετανάστευσαν εκεί για διάφορους λόγους έμαθαν την τέχνη και τη μετέφεραν στην πόλη τους, στην οποία φαίνεται πως υπήρχε ήδη κάποια εμπειρία επεξεργασίας αποκομμάτων ή και ολόκληρων δερμάτων τουλάχιστον από τη βυζαντινή

εποχή. Παρά την έλλειψη χειροπιαστών στοιχείων λόγω της φύσης της γούνας που δεν διατηρείται, όπως άλλα υλικά (π.χ. μέταλλα), εκτιμάται ότι η γουναρική τέχνη στην Καστοριά έχει ζωή περίπου πεντακοσίων χρόνων. Αναπτύχθηκε λοιπόν κατά την περίοδο της Οθωμανοκρατίας και, κυρίως, τον 18ο αιώνα.

Ακμαίες παροικίες

Το εμπόριο της γούνας και των παραγόμενων ειδών της οδήγησε πολλούς Καστοριανούς στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα τον 19ο αιώνα να δημιουργηθούν πολλές ακμαίες παροικίες σε Λειψία, Λονδίνο, Παρίσι, Νέα Υόρκη και τα τελευταία χρόνια στη Φρανκφούρτη, στο Ντουμπάι κ.α. Από την περίοδο του Μεσοπολέμου και μετά παρατηρήθηκε όλο και μεγαλύτερη ενασχόληση του πληθυσμού της πόλης με τη γούνα. Ο μονοεπαγγελματισμός όμως αυτός δημιούργησε προβλήματα, καθώς το εργατικό δυναμικό δεν στράφηκε και σε άλλες ενασχολήσεις λόγω της κερδοφορίας της γούνας.

Ο κ. Πουλιόπουλος επισημαίνει ακόμα ότι η ακμαία βιοτεχνία της γούνας χάρισε στην πόλη μεγάλη οικονομική άνθηση. Η ανάπτυξη αυτή αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στα αρχοντικά-νεοκλασικά της Καστοριάς, αρκετά από τα οποία

έχουν γίνει δωρεά και από κληρονόμους γουνοποιών. Από τα επιβλητικά αυτά κτίσματα άλλα αναπαλαιώθηκαν και χρησιμοποιούνται σήμερα ως μουσεία ή για διάφορες εκθέσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις και άλλα, δυστυχώς, ερήμωσαν ή καταστράφηκαν στη φάση της ανοικοδόμησης της πόλης. Επιπρόσθετα, γνωστοί και άγνωστοι γουνοποιοί ευεργέτες δώρισαν μεγάλα χρηματικά ποσά σε τομείς όπως η Υγεία, η Αμυνα και η εκπαίδευση, αλλά και για κοινωνικούς σκοπούς (π.χ. προικοδοτήσεις άπορων κοριτσιών). Καταγραφές που φυλάσσονται στη Δημοτική Βιβλιοθήκη και στους κώδικες της μητρόπολης μαρτυρούν την αποστολή μεγάλου χρηματικού ποσού για την Επανάσταση της Κρήτης, καθώς και για άλλους σκοπούς. Ένα άλλο παράδειγμα ευεργετών αποτελεί ο σύλλογος «Ομόνοια» της Νέας Υόρκης που ιδρύθηκε το 1910 και περιλαμβάνει και μέλη που έχουν ασχοληθεί με τη γούνα. Ο σύλλογος αυτός προσφέρει σε ετήσια βάση χρήματα για συσσίτια, υποτροφίες παιδιών της περιοχής, καθώς και υποστήριξη για τις φιλανθρωπικές δραστηριότητες της μητρόπολης.

Παράδοση που δεν πρέπει να χαθεί

Η τέχνη της γούνας αποτελεί πια στοιχείο της καστοριανής παράδοσης και

παραμένει και σήμερα η σημαντικότερη επαγγελματική δραστηριότητα των Καστοριανών με χρήση πρώτων υλών που προέρχονται από ελεγχόμενα εκτροφεία. Η μακρόχρονη κρίση όμως που διέρχεται τα τελευταία χρόνια ο κλάδος παγκοσμίως, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι κάτοικοι ήταν επαγγελματικά προσανατολισμένοι σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα στη γουνοποιία, είχε ως αποτέλεσμα οικονομική κρίση που μείωσε σημαντικά τον πληθυσμό της πόλης. Πρέπει να επισημανθεί ο κίνδυνος να χαθεί η τεχνογνωσία και να μην είναι δυνατόν να ανακτηθεί, τόνισε ο κ. Πουλιόπουλος. Γι' αυτό είναι καλό οι φορείς και οι επιχειρήσεις που λειτουργούν να διατηρήσουν αυτή την τεχνογνωσία είτε αποτυπώνοντάς τη με κάποιον τρόπο είτε διατηρώντας τους τεχνίτες ώστε να υπάρξει συνέχεια. Τέλος, ο κ. Χριστόπουλος εκφράζει την αισιοδοξία του για ανάκαμψη, όπως συνέβη και με άλλες κατά καιρούς κρίσεις, αν και βέβαια δεν μπορούν να προβλεφθούν αστάθμητοι παράγοντες, όπως η πανδημία που βιώνουμε. Φυσικά, για να επιτευχθεί η ανάκαμψη είναι απαραίτητο οι συλλογικές προσπάθειες να προχωρούν παράλληλα με την ιδιωτική πρωτοβουλία.

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΑΡΙΟΥ ΒΡΑΚΑ

Σε μια ιδιότυπη κοινή συνέντευξη, δύο συγγραφείς που χαρακτηρίζουν την Καστοριά με τον δικό του ιδιαίτερο τρόπο ο καθένας απαντούν στα ερωτήματα που στόχο έχουν να συνδέσουν την πόλη, τα συναισθήματα, τις λέξεις. Πρόκειται για την κυρία Χρυσούλα Πατρώνου Παπατέρπου και τον κ. Ηλία Παπαμόσχο. Και ιδού τι μας απάντησαν:

Τι σημαίνει να γράφεις από την Καστοριά για την Καστοριά;

Ηλίας Παπαμόσχος: «Προσήλωση. Βέβαια, η προσήλωσή προσήλθε τυχαία ή και ενστικτωδώς επιστρέφοντας. Αρα προϋποθέτει απόσταση σε τόπο πραγματικό και σε χρόνο. Και η ολοκλήρωση, όπως αναφέρεται στο “Τάο τε Κινγκ”, προϋποθέτει επιστροφή, αν και έχω την αίσθηση ότι δεν έφυγα ποτέ από δω, με την έννοια ότι κουβαλούσα τη γενέτειρα ως έμβρυο αναπτυσσόμενο ψυχοπνευματικά εντός μου, σε μήτρα δίδυμη, νου και καρδιάς. Απόσταση σημαίνει και ανάγνωση, απομάκρυνση, δηλαδή, από το εγώ προς το εμείς για να επιστρέψεις πάλι σε αυτό, πασχίζοντας να το παντρέψεις με το εμείς. Εφόσον επέλθει το ριζώμα, ή το ξαναρίζωμα, το να γράφεις από την Καστοριά για την Καστοριά είναι κάτι φυσικό: γράφω γι’ αυτό που ευελπιστώ πως νιώθω και εννοώ».

Χρυσούλα Πατρώνου Παπατέρπου: «Όταν μεγαλώνεις και ζεις σε έναν τόπο, δεν είναι δυνατόν να μη σε επηρεάσει το περιβάλλον αυτό, είτε ως φύση ή ακόμη και ως ζωντανός οργανισμός, στον τρόπο που θα τον περιγράψεις».

Ποιες πλευρές της Καστοριάς αναδεικνύονται μέσα από τα διηγήματά σας;

Η.Π.: «Η Καστοριά δεν είναι μία, είναι η Καστοριά εμού και του άλλου και δεν ανήκει σε κανέναν από τους δύο. Είναι η Καστοριά των εκκλησιαστικών της κτισμάτων, των παλιών σπιτιών, των νέων και αντιδρομών των παλιών, είναι η Καστοριά της λίμνης και η αντανάκλασή της που επιστρέφει εξ εσόπτρου υδάτινου στον ουρανό, είναι η Καστοριά των περασμένων εποχών, πολυπρισματική σαν την ύφανση των βυζαντινών ναών, είναι η Καστοριά η ψυχοπνευματική, η ονειρική, η φανταστική και η επινοημένη, η πραγματική και η μεταφυσική. Η πόλη αενάως σε μεταμορφώνει κι εσύ ως πανδέκτης πασχίζεις στον πεπερασμένο χρόνο να διασώσεις κάποιες αντανάκλασεις της εκμεταλλευόμενος την αέναη προσφορά της γλώσσας, την ειδή ανθρώπων και πραγμάτων, έμφυχων και αιφύχων, ζώντων και τεθνεώτων, νυν και αεί».

Χ.Π.Π.: «Τόσο για τη φυσική της ομορφιά όσο και για τους καημούς και τα βάσανα των συμπολιτών μου θα βρουν πολλά στοιχεία οι αναγνώστες».

Είναι η Καστοριά ένας τόπος που προσφέρει ερεθίσματα στον εν δυνάμει συγγραφέα;

Η.Π.: «Κάθε τόπος είναι μήτρα που μέσα του κυοφορείται γραφή. Η γειτνίαση της Καστοριάς με τη φύση, αυτό το αγάλιασμα είναι αυτό που με τροφοδοτεί. Βέβαια το παντοπινό ερέθισμα, η αδιάλειπτη μαθητεία πρωτίστως, δευτερευόντως αλλά και πέραν της γραφής, δεν είναι παρά η ανάγνωση, ο χαρτογραφημένος από τα μεγάλα πνεύματα τόπος, που μέσα του ως κουκκίδα κάθε νέος συγγραφέας πασχίζει να ενταχθεί».

Χ.Π.Π.: «Όντας ακριτική περιοχή, έχει καταγράψει πολλές πτυχές, τόσο της νεότερης όσο και της βυζαντινής αλλά και της προϊστορικής εποχής, στο κεφάλαιο της ιστορίας της. Αρα τα ερεθίσματα πάρα πολλά και ποικίλα».

Υπάρχουν πνευματική κίνηση, πνευματικοί κύκλοι στη σύγχρονη Καστοριά;

Η.Π.: «Την πνευματική κίνηση της Καστοριάς την τροφοδοτεί, της δίνει ύλη καύσιμη η πολύτιμη ιστορική της κληρονομιά, που, δυστυχώς, σε μεγάλο βαθμό, η κοινότητα την αγνοεί και την παραμελεί. Υπάρχουν μεμονωμένες περιπτώσεις, νησίδες που πασχίζουν να βαστηχτούν πάνω από την πλημμυρίδα της ακηδίας, της παθητικότητας, της αδιαφορίας. Δεν υπάρχει σύμπληξη δυνάμεων, επικοινωνία, καθώς το πολιτικό βλέπει ως διακοσμητικό το πνευματικό, καθότι προσκολλημένο στον εαυτό του, ωφελιμιστικό και, άρα, ρηχό. Αλλά δεν συμβαίνει μόνο εδώ αυτό. Βέβαια και το πολιτικό έχει νησίδες πνευματικότητας, που είτε τις αλλοτριώνει είτε τις σβήνει είτε τις απορροφά. Ο καλλιτέχνης οφείλει να αντιστέκεται στην κίβδηλη φθορά, να υμνεί την αυθεντική, τη φυσική, να θρηνεί γι’ αυτή, αίφνης, τη νιότη μες στην παρακμή».

Χ.Π.Π.: «Πνευματική κίνηση, αν αναφερθώ σε μεμονωμένα άτομα, θα έλεγα σημαντική, τόσο από άποψη λόγου όσο και τέχνης. Πνευματικοί κύκλοι από τον δήμο μας, δυστυχώς, δεν υπάρχουν».

Ως πολίτης της Καστοριάς νιώθετε αποκομμένος/η από τα πνευματικά κέντρα, τις εξελίξεις, τα ρεύματα; Αν ναι, αυτή η απομάκρυνση επιδρά θετικά ή αρνητικά σε εσάς και τα έργα σας;

Η.Π.: «Ο συγγραφέας, ο καλλιτέχνης γενικότερα, χρησιμοποιώντας κατά το χρηστόν την τεχνολογία, δεν νιώθει αποκομμένος. Με το πάτημα ενός κουμπιού, αλλά από ανάγκη του πνεύματος και της ψυχής, μπορεί να μεταφερθεί αυτόματα στο ενδιαφέρον και στο επιθυμητό, αλλά οφείλει να ζει αποτραβηγμένος. Οι εξελίξεις και τα ρεύματα φτάνουν ως εδώ, ο κόσμος πια είναι ενιαίος και ταυτόχρονα μεγάλος και μικρός. Το ζήτημα είναι να νιώθεις κέντρο αποτραβηγμένος στην περιφέρεια. Η απόσταση σε προφυλάσσει από ανεπιθύμητες δίνες και από τη φθορά της λεγόμενης αγοράς. Ο Οσκαρ Ουάιλντ είπε ότι όπου υπάρχει θλίψη ο τόπος είναι ιερός, η θλίψη είναι τόπος μοναχικός, είναι τρόπος μοναχικός κι αν ο καλλιτέχνης είναι καρπός, η θλίψη είναι απόσταγμα, ζωοφόρος χυμός».

Χ.Π.Π.: «Στη σημερινή εποχή δεν είναι δυνατόν να ισχυριστεί κάποιος ότι νιώθει αποκομμένος από τα πνευματικά κέντρα. Σίγουρα, ωστόσο, οι συγγραφείς οι οποίοι βρίσκονται κοντά στις μεγαλουπόλεις έχουν καλύτερη πρόσβαση στα κέντρα αποφάσεων και αξιολόγησης των έργων τους. Αρνητικά, μόνο με την έννοια ότι δεν είναι εύκολο να γίνω γνωστή και να αξιολογηθώ από περισσότερους αναγνώστες. Ως προς τον τρόπο γραφής μου, δεν ξέρω, δεν μπορώ να απαντήσω».

Είναι τελικά η Καστοριά ελκυστικός τόπος για έναν νέο να έρθει να ζήσει και να δημιουργήσει;

Η.Π.: «Η ομορφιά είναι ένας τόπος για έναν νέο να έρθει να ζήσει και να δημιουργήσει, αφού κάνει τον γύρο του εαυτού του επί χρόνια, ως δορυφόρος, διαβάζοντας, για να επιστρέψει σ’ αυτόν. Αν η ομορφιά δεν υπήρχε μέσα μας, πώς θα την αναγνωρίζαμε εκεί έξω; Σ’ έναν ναό, σ’ ένα αρχοντικό, στη λίμνη, στην αντανάκλαση του πετάγματος ενός πουλιού πάνω στο λούστρο του γραφείου που γράφουμε, μέσα στην ψυχή».

Χ.Π.Π.: «Δυστυχώς όχι. Μια πόλη, γενικά ένας τόπος που ερημώνει μέρα με τη μέρα και ο πληθυσμός του, όσον αφορά τους νέους, μειώνεται δραματικά λόγω ελλείψεων θέσεων εργασίας δεν προσφέρει τις καλύτερες προϋποθέσεις για ζωή και δημιουργία. Λυπάμαι, πραγματικά, που καταλήγω στο συμπέρασμα αυτό...».

Δύο επιφανείς καστοριανοί λογοτέχνες, διαφορετικών γενεών και συγγραφικών ενδιαφερόντων, μιλούν για την Καστοριά μέσα από το δικό τους πρίσμα

Η πόλη μέσα από τις λέξεις

Ηλίας Παπαμόσχος

Χρυσούλα Πατρώνου Παπατέρπου

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΙΣ
ΒΕΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ,
ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ,
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΟΥΤΣΙΔΟΥ,
ΕΡΩΦΙΛΗ ΣΙΑΝΤΣΗ

Ο Δημήτρης Διαμαντίδης, ένας από τους κορυφαίους Έλληνες μπασκετμπολίστες όλων των εποχών, με διακρίσεις σε συλλογικό και εθνικό επίπεδο, αλλά και απόφοιτος του 1ου Λυκείου Καστοριάς, ξαναθυμάται τα μαθητικά του χρόνια και απαντάει στις ερωτήσεις μας:

Από ποια ηλικία ξεκινήσατε τον αθλητισμό και πόσο υποστηρικτικό ήταν το περιβάλλον σας (γονείς, σχολείο) όταν αποφασίσατε να ακολουθήσετε τον δρόμο του αθλητισμού;

«Ξεκίνησα τον αθλητισμό, όπως τα περισσότερα παιδιά, στην ηλικία των 8-9 χρόνων. Το περιβάλλον μου ήταν πολύ υποστηρικτικό σε ό,τι και αν διάλεγα, χωρίς να ξεπεράσουν τα όρια. Ενωό ότι ένα παιδί της επαρχίας, σαν εμένα, που ήθελε να πάει στην προπόνηση με μετακινούσαν όπου χρειαζόταν. Στο θέμα του διαβάσματος ήταν εξίσου υποστηρικτικοί, καθώς μου έλεγαν να είμαι τυπικός και να διαβάζω για το σχολείο. Αρα, θεωρώ ότι οι γονείς είναι πολύ σημαντικοί σε αυτό το θέμα».

Τι θα συμβουλευάτε εσείς τα παιδιά σας;

«Σίγουρα θα έλεγα ότι πρέπει να είναι συνεπή στο διάβασμά τους και να είναι συγκεντρωμένα στα μαθήματά τους. Ακόμα, να ακολουθήσουν τον δρόμο του αθλητισμού. Μέσα από τον αθλητισμό θεωρώ ότι έχουν να κερδίσουν πολλά».

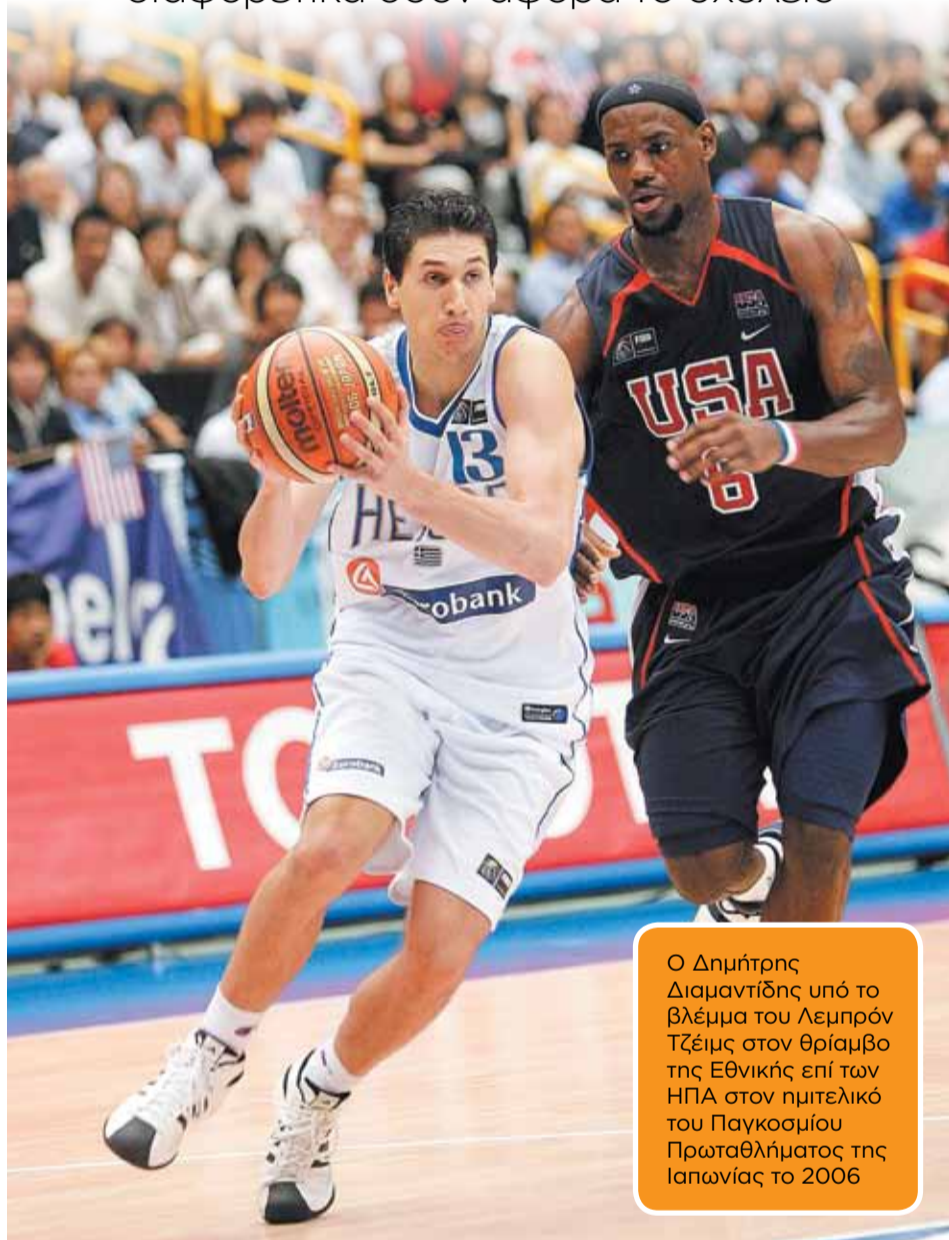
Είχατε ποτέ διαφωνίες με τους καθηγητές σας όσον αφορά «ασυνέπειες» που μπορεί να είχατε στα μαθήματά σας λόγω προπονήσεων;

«Οι καθηγητές ενδιαφέρονταν περισσότερο για το πόσο επιμελής ήμουν. Πολλές φορές παραμελούσα τα μαθήματα. Πίστευαν ότι έπρεπε να ασχοληθώ περισσότερο με το διάβασμα, κάτι που συνειδητοποίησα όταν μεγάλωσα. Δεν σκέφτηκα ποτέ να σταματήσω το μπάσκετ, αλλά θα ήθελα πάρα πολύ να είχα περάσει στο Πανεπιστήμιο και να μην είμαι απλά απόφοιτος λυκείου».

Τι θα λέγατε στους νέους που αγαπούν το μπάσκετ και ονειρεύονται να ασχοληθούν

«Για τη φιλία και τη συνεργασία»

Ο **Δημήτρης Διαμαντίδης** μιλάει για το τι προσφέρει ο αθλητισμός και αποκαλύπτει τι θα ήθελε να κάνει διαφορετικά όσον αφορά το σχολείο

Ο Δημήτρης Διαμαντίδης υπό το βλέμμα του Λεμπρόν Τζέιμς στον θρίαμβο της Εθνικής επί των ΗΠΑ στον ημιτελικό του Παγκοσμίου Πρωταθλήματος της Ιαπωνίας το 2006

επαγγελματικά με αυτό, ή γενικά με τα αθλήματα;

«Θα τους έλεγα ότι είναι καλό να δοκιμάσουν το κομμάτι του αθλητισμού γιατί είναι μια διέξοδος που θα τους αποφέρει πολλά. Βέβαια, ο αθλητισμός με τον πρωταθλητισμό διαφέρουν. Ο πρωταθλητισμός είναι πιο απαιτητικός, είναι ψυχοφθόρος, δεν είναι για όλους».

Τι θυσίες πρέπει να κάνει κάποιος που θέλει να κάνει επάγγελμα το άθλημα που αγαπά;

«Δεν το είδα ποτέ σαν θυσία. Είναι ευλογία να κάνεις αυτό που αγαπάς ως επάγγελμα. Τουλάχιστον εγώ αγαπούσα πολύ αυτό που έκανα, οπότε δεν το έβλεπα ως θυσία».

Κατά τη διάρκεια των επαγγελματικών σας υποχρεώσεων, πώς συνδυάζατε τις οικογενειακές στιγμές;

«Η αλήθεια είναι ότι με τη γέννηση της κόρης μου ήταν λίγο δύσκολο γιατί με τον ερχομό ενός παιδιού όλα τα άλλα έρχονται δεύτερα. Το πρώτο μου μέλημα ήταν να είμαι δίπλα στο παιδί μου και στην οικογένειά μου. Πιστεύω ότι κατάφερα να συνδυάσω την ιδιότητα του γονιού και του αθλητή. Σαφώς η μητέρα παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην οικογένεια αφού είναι με το παιδί τον περισσότερο χρόνο και είναι πολύ σημαντικό στήριγμα».

Υπήρχαν φίλοι που όταν αποκτήσατε φήμη έπαψαν να είναι φίλοι σας ή αντίθετα άλλοι που προσπάθησαν να σας προσεγγίσουν για αυτόν τον λόγο;

«Δεν υπήρξε ποτέ στιγμή στη ζωή μου που να συνέβη αυτό, καθώς οι καλοί μου φίλοι από παλιά έως τώρα είναι από την Καστοριά. Ομως και ο κύκλος των φίλων που δημιουργήσα μέσω του αθλητισμού παραμένουν. Δόξα τω Θεώ, αυτό είναι κάτι που μπορώ να ελέγξω».

Τι σημαίνει για εσάς ο αθλητισμός και ποιες αξίες αντιπροσωπεύει;

«Ο αθλητισμός είναι χαρά και υγεία. Κάνει καλό στη σωματική αλλά και στην ψυχική υγεία του ατόμου. Μέσω του αθλητισμού συνάπτεις φιλίες που κρατούν καλά στον χρόνο. Επίσης εάν παίζεις σε ομαδικό άθλημα μαθαίνεις να συνεργάζεσαι με ανθρώπους διαφορετικού χαρακτήρα και προσωπικότητας. Αυτή η συνεργασία είναι για το κοινό καλό. Σημαντικό είναι επίσης να συγχωρείς τα λάθη των άλλων».

ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΗ

Οι συμμαθητές μας που τραβάνε κουπί προς την επιτυχία

ΤΩΝ **ΒΕΡΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ,
ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ,
ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΠΑΠΟΥΤΣΙΔΟΥ,
ΕΡΩΦΙΛΗΣ ΣΙΑΝΤΣΗ**

Η Στέλλα Νατσιούλα

Ο Λάζαρος Γεωργίου

Η Στέλλα Νατσιούλα και ο Λάζαρος Γεωργίου ασχολούνται σε υψηλό επίπεδο με το άθλημα της κωπηλασίας.

Όπως μας είπαν στη συζήτησή μας, η ενασχόλησή τους με τον αθλητισμό άρχισε σε μικρή ηλικία ως μια προσπάθεια των γονέων να στρέψουν τα παιδιά προς μια δημιουργική και ποιοτική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους.

Για την τελική επιλογή του αθλήματος, όπως φαίνεται, βάρυναν παράγοντες που σχετίζονται με το θέαμα που προσφέρει, τον δυναμισμό του και την ιδιαιτερότητά του. Σημαντικό ρόλο όμως έπαιξε και η πολυετής παράδοση της πόλης στην κωπηλασία, καθώς και οι δυνατότητες άθλησης, προπόνησης και εξέλιξης σε αυτήν. Τα αθλητικά πρότυπα των παιδιών προέρχονται από εκείνους τους αθλητές που θέτουν υψηλούς στόχους και καταφέρνουν να τους υλοποιήσουν. Όταν μάλιστα τα πρότυπα αυτά συμβαίνει να είναι από τον τόπο μας (και σχεδόν στην ίδια ηλικία, όπως η Ευαγγελία Αναστασιάδου - παγκόσμια πρωταθλήτρια νέων), τότε ο θαυμασμός προς το πρόσωπό τους είναι μεγαλύτερος. Θυμίζουμε συμμετοχές και διακρίσεις των καστοριανών κωπηλατών στους Ολυμπιακούς Αγώνες:

1988 (Σεούλ), Κώστας Δίτσιος - Παντελής Παπατέρπος
2012 (Λονδίνο), Χριστίνα Γιατζτζίδου - χάλκινο μετάλλιο, Ιωάννης Χρήστου - 4η θέση

2016 (Ρίο Ντε Τζανέιρο), Ιωάννης Χρήστου - 8η θέση
Ο πρωταθλητισμός δεν ήταν εξαρχής στόχος των δύο νέων, όπως προκύπτει από τις απαντήσεις τους, αλλά προέκυψε με την εξέλιξη και τη σταδιακή βελτίωση των επιδόσεών τους.

Η Στέλλα Νατσιούλα και ο Λάζαρος Γεωργίου μετρούν ήδη σημαντικές διακρίσεις για την ηλικία τους και φαίνεται ότι έχουν ένα λαμπρό αθλητικό μέλλον μπροστά τους. Η Στέλλα αναδείχθηκε χρυσή Βαλκανιονίκης το 2019, ενώ ήταν πρώτη και τρίτη στα ευ-

ρωπαϊκά πρωταθλήματα, εφέτος και πέρυσι, αντίστοιχα. Ο Λάζαρος αναδείχθηκε εφέτος χάλκινος Βαλκανιονίκης.

Σημαντική είναι η διαχείριση του χρόνου, καθώς πέρα από τις συμβατικές μαθητικές υποχρεώσεις, τα δύο παιδιά πρέπει να χωρέσουν την καθημερινή προπόνηση στο άθλημά τους. Παράλληλα, θα πρέπει να «ξεκλέψουν» χρόνο για ξεκούραση και ψυχαγωγία. Με βάση τις επιδόσεις τους, επιλέγονται από τον ομοσπονδιακό προπονητή οι αθλητές και αθλήτριες που θα συμμετάσχουν στα προπονητικά κοινόβια, στον Σχινιά, όπου η προπόνηση είναι εντατική. Ωστόσο, το κλίμα είναι πολύ καλό μεταξύ των αθλητών, καθώς τους συνδέουν κοινός στόχος και κοινά ενδιαφέροντα.

Οι φιλίες των παιδιών επηρεάζονται από τα διαστήματα απουσίας, λόγω αγωνιστικών υποχρεώσεων. Ωστόσο, τυχόν απώλειες σε φιλίες αντισταθμίζονται από άλλες πρωτόγνωρες εμπειρίες που μόνο μέσω του αθλητισμού και κυρίως του πρωταθλητισμού είναι δυνατό να βιώσει κανείς. Η συμμετοχή σε αγώνες στο εξωτερικό αποτελεί μοναδική εμπειρία.

Τα όνειρα των παιδιών για το μέλλον συνδέονται με τις προσδοκίες που έχουν σε σχέση με το άθλημά τους και με τις κρίσιμες επιλογές που αφορούν τις σπουδές και την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Πέρα από την κωπηλασία, στην πόλη μας δραστηριοποιούνται σύλλογοι που ασχολούνται με μπάσκετ, βόλεϊ, χάντμπολ, τένις, πινγκ πονγκ, ξιφασκία, σκι (θαλάσσιο και χειμερινό), τάε κβον ντο και φυσικά στίβο (όπου μάλιστα ο Κοσμάς Μιχαλόπουλος εκπροσώπησε την Ελλάδα και την πόλη στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Βαρκελώνης στο άλμα εις ύψος). Και φυσικά, δεν πρέπει να ξεχνάμε και το ποδόσφαιρο, με την ομάδα της Καστοριάς να γίνεται το 1980 η πρώτη επαρχιακή ομάδα που κατέκτησε το Κύπελλο Ελλάδος, νικώντας στον τελικό με 5-2 τον Ηρακλή.

Πώς γιορτάζονται τα Ραγκουτσάρια, το ξεχωριστό έθιμο της Καστοριάς που οι ρίζες του ανάγονται στον θεό Διόνυσο

Ενα καρναβάλι μετά την Πρωτοχρονιά!

Τα Ραγκουτσάρια είναι μια ευκαιρία γλέντιού για μικρούς και μεγάλους

ΤΗΣ ΦΑΙΗΣ ΓΑΛΛΟΥ

Εναν μήνα πριν από τις γιορτές των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς και η Καστοριά περιμένει το δικό της γλέντι των πρώτων ημερών του χρόνου. Οι γιορτές των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς φέρνουν μαζί τους το αγαπημένο έθιμο μικρών και μεγάλων: τα Ραγκουτσάρια. Πρόκειται για τα καστοριανά καρναβάλια που δεν γιορτάζονται την Αποκριά, όπως στην υπόλοιπη Ελλάδα, αλλά τα Θεοφάνια, με τριήμερο παλλαϊκό ξεφάντωμα! Μαθητές και μαθήτριες, αλλά και όλοι οι πολίτες της πόλης, ύστερα από δύο χρόνια πανδημίας αναρωπιούνται: Θα επιτρέψει ο κορωνοϊός να γιορτάσουμε τα Ραγκουτσάρια φέτος; Ή θα χορεύει και πάλι μόνος ο αρλεκίνος στην άδεια πλατεία της πόλης; Εάν ρωτήσει κανείς τους Καστοριανούς από πότε γιορτάζονται τα Ραγκουτσάρια στην πόλη μας, δεν θα μπορούσαν να απαντήσουν με βεβαιότητα. Και αυτό γιατί πρόκειται για ένα έθιμο που έχει τις ρίζες του στα βάθη των αιώνων και συνδέεται με τις αρχαίες τελετές του Διόνυσου, κατά τις οποίες οι πιστοί λάτρευαν τον θεό μεταμφιεσμένοι σε ζώα σε κατάσταση έκστασης, άφθονης οινοποσίας και πολλών αστεισμών.

Η προέλευση του ονόματος

Θεωρείται ότι η ονομασία «Ραγκουτσάρια» προέρχεται από τη λατινική λέξη «rogatores», που σημαίνει ζητάνοι, αφού επί Ρωμαϊοκρατίας υπήρχε η συνήθεια οι μεταμφιεσμένοι να ζητούν δώρα από τα σπίτια που επισκέπτονταν ως αντάλλαγμα για τη συμβολή τους στην απομάκρυνση των κακών πνευμάτων.

Οι εκδηλώσεις αρχίζουν στις 6 Ιανουαρίου, ημέρα των Θεοφανίων, και ακολουθούν τρεις μέρες γεμάτες γλέντι, χορό, τραγούδι, κέφι και άφθονο κρασί που ολοκληρώνουν με τον καλύτερο τρόπο τις διακοπές των Χριστουγέννων. Παρέες μεγάλων και μικρών, τα λεγόμενα «μπουλούκια», ξεχύνονται στους δρόμους με κάθε είδους αυτοσχέδιες μεταμφιέσεις και διασκεδάζουν ασταμάτητα μέχρι το πρωί, το καθένα με τη δική του «χάλκινη» ορχήστρα.

Το έθιμο κορυφώνεται στις 8 του μηνός, τη λεγόμενη Πατερίτσα, με τη μεγαλειώδη παρέλαση των καρναβαλιστών, μεταξύ των οποίων και πολλές σχολικές ομάδες. Οι συμμετέχοντες αποσκοπούν όχι μόνο στη διασκέδαση αλλά πολλές φορές και στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας με την ευρηματική πολιτική και κοινωνική σάτιρα που ασκούν. Το σημείο αφετηρίας είναι το δημαρχείο της πόλης και, αφού διασχίσουν όλη την οδό Μητροπόλεως και φτάσουν μπροστά στους επισήμους στην πλατεία Ομονοίας, καταλήγουν στην πλατεία Ντολτσό της παλιάς πόλης, όπου το γλέντι συνεχίζεται αμείωτο μέσα σε ένα πανδαιμόνιο μουσικής και χρωμάτων. Το άρμα ή το μπουλούκι με την καλύτερη εμφάνιση βραβεύεται από τον Δήμο Καστοριάς, που έχει την ευθύνη της διοργάνωσης.

Το... κανονικό καρναβάλι

Αν και ακόμη αργούν, οι Απόκριες στην Καστοριά εορτάζονται με ιδιαίτερο τρόπο. Ξεχωριστό έθιμο της Κυριακής της μεγάλης Αποκριάς είναι οι «μπουμπούνες». Πρόκειται για μεγάλες φωτιές που ανάβουμε το βράδυ στις πλατείες της πόλης μας και οι οποίες φτιάχνονται από τσάκανα, κλαδιά και άλλα ξύλα κατάλληλα για καύση, που μαζεύουν από μέρες τα παιδιά της κάθε γειτονιάς. Οι κυριότερες συναντώνται στις πλατείες Ντολτσό και Ομονοίας και στις γειτονιές του Απόζαρι και του παλαιού νοσοκομείου και υπάρχει έντονος ανταγωνισμός για το ποια θα είναι η μεγαλύτερη. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ωστόσο και εκείνες που ανάβουν οι κάτοικοι στα γύρω χωριά τηρώντας ευλαβικά το έθιμο. Κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων, ορχήστρες με πνευστά και χάλκινα παίζουν τοπικούς σκοπούς. Σπιτικά κεράσματα, κόκκινο κρασί, χαλβάς και ξέφρενος χορός γύρω από τη φωτιά μέχρι να σβήσει είναι από τα βασικά χαρακτηριστικά της βραδιάς. Εξάλλου, όπως λένε, η φωτιά σβήνει όταν έχει πάρει πια μαζί της τα κακά πνεύματα, ώστε ο εξαγνισμός της Σαρακοστής να ξεκινήσει χωρίς αυτά.

ΝΕΣΤΟΡΙΟ, ΚΟΡΕΣΤΕΙΑ, ΝΟΣΤΙΜΟ

Αποδράσεις με τέχνη, Ιστορία και... προϊστορία

ΤΗΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΚΙΟΣΣΕ

Πέρα από τις ομορφιές της πόλης της Καστοριάς, υπάρχουν πολλοί ακόμη λόγοι για κάποιον να επισκεφτεί τον νομό μας. Σας παρουσιάζουμε τρεις επιλογές, για λάτρεις της μουσικής και των φεστιβάλ, της Ιστορίας και της... προϊστορίας.

Ελληνικό... Woodstock

Στις όχθες του ποταμού Αλιάκμονα, στο χωριό Νεστόριο, πραγματοποιείται κάθε χρόνο το μεγαλύτερο μουσικό-κατασκηνωτικό φεστιβάλ.

Το γνωστό River Party, που πραγματοποιείται στο τέλος Ιουλίου, φιλοξενεί μουσικόφιλους, φυσιολάτρες και οπαδούς της κατασκηνώσης, καθώς προσφέρει έναν εναλλακτικό τρόπο διακοπών. Το φεστιβάλ διαρκεί τρεις ημέρες και φιλοξενεί μεγάλα ονόματα της μουσικής σκηνής.

Το πρόγραμμά του δεν περιλαμβάνει μόνο συναυλίες, αλλά παράλληλα πραγματοποιούνται και άλλες δραστηριότητες στο ποτάμι και στο βουνό. Για τους νέους ιδιαίτερα θεωρείται μία από τις πιο σημαντικές καλλιτεχνικές διοργανώσεις του καλοκαιριού.

Τα πλινθίνα των Κορεστέων

Ανάμεσα στις λίμνες Ορεσιάδα και Πρέσπια απλώνεται το οροπέδιο των Κορεστέων. Εκεί βρίσκονται εγκαταλελειμμένοι εδώ και χρόνια οικισμοί των οποίων τα σπίτια είναι πλινθόκτιστα. Τα «πλιθιά» κατασκευάζονταν

με λάσπη από κοκκινόχωμα και άχυρο (ως συνεκτικό υλικό), «χυμένα» σε καλούπι. Ήπειτα ψήνονταν στον ήλιο. Ιστορικά, στην περιοχή διεξήχθησαν συγκρούσεις, κυρίως κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα αλλά και αργότερα, στην περίοδο της Κατοχής και του Εμφυλίου. Με τα πλινθόκτιστα ο επισκέπτης μεταφέρεται σε μια άλλη εποχή που έχει παρέλθει ανεπιστρεπτή. Αποτελούν ένα πραγματικό σκηνικό, που έχει αξιοποιηθεί αρκετές φορές για ταινίες που αναφέρονται στις αντίστοιχες χρονικές περιόδους.

Σήμερα είναι ερειπωμένα και μισογκρεμισμένα. Η μοναδικότητά τους καθιστά επιβεβλημένη την προστασία και διάσωσή τους, καθώς εκτεθειμένα όπως είναι στις καιρικές συνθήκες και στον χρόνο, σύντομα θα αποτελούν παρελθόν.

Απολιθωμένο δάσος

Για όσους τους αρέσει να πηγαίνουν ακόμη πιο πίσω στον χρόνο, στο χωριό Νόστιμο του Δήμου Αργους Ορεστικού, βρίσκεται ένα γεωλογικό μνημείο μεγάλης επιστημονικής αξίας. Πρόκειται για το απολιθωμένο δάσος, που δημιουργήθηκε πριν από είκοσι εκατομμύρια χρόνια, όταν έντονη ηφαιστειακή δραστηριότητα είχε ως αποτέλεσμα σκόνη και ηφαιστειακά υλικά να επικαλύψουν φυτά και ζώα της περιοχής, απολιθώνοντάς τα. Το πλήθος των ευρημάτων είναι άριστα διατηρημένο και περιλαμβάνει απολιθωμένους κορμούς, τροπικά είδη βλάστησης (φοίνικες) και σπάνια θαλάσσια απολιθώματα (όστρακα, κοχύλια, δόντια καρχαρία), που ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει στο Μουσείο Απολιθωμάτων του χωριού.

Τα ερειπωμένα σπίτια στο οροπέδιο των Κορεστέων κουβαλούν τη δική τους ιστορία

Ταξιδέψτε

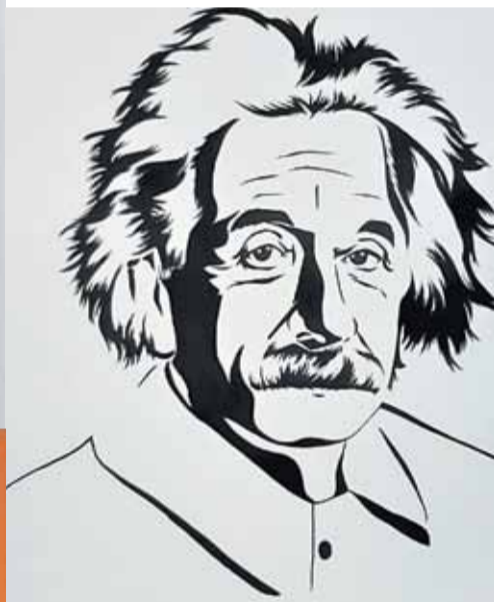
**Αναζητώντας
την «Ιθάκη»
σας...**

...με σύντροφο τη λογική

**...σχετικοποιώντας
τον χρόνο
υπέρ σας**

...ασκώντας σώμα

**...σε
επαφή
με
τη φύση**

**...καλλιεργώντας
ευαισθησίες**

**...και με
ανθρώπους
κάθε
«χρώματος»**

Ονειρευτείτε!